

Uparivanje po sličnosti u ličnosti i efekt razlika (sličnosti) u crtama ličnosti petofaktorskog modela i tamne trijade na zdravstvena ponašanja kod bračnih parova i parova u kohabitaciji

Pupavac, Danijela

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:649285>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-02-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Diplomski studij psihologije

Danijela Pupavac

Uparivanje po sličnosti u ličnosti i efekti razlika (sličnosti) u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade na zdravstvena ponašanja kod bračnih parova i parova u kohabitaciji

Diplomski rad

Rijeka, 2017.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Diplomski studij psihologije

Danijela Pupavac

Uparivanje po sličnosti u ličnosti i efekti razlika (sličnosti) u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade na zdravstvena ponašanja kod bračnih parova i parova u kohabitaciji

Diplomski rad

prof. dr. sc. Jasna Hudek - Knežević

Rijeka, 2017.

IZJAVA

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad izradila samostalno, znanjem stečenim na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice *prof. dr. sc. Jasne Hudek - Knežević*.

Rijeka, srpanj, 2017.

SAŽETAK

Na uzorku od 188 heteroseksualnih parova ispitano je dolazi li kod partnera do uparivanja na temelju prave i/ili percipirane sličnosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama ličnosti Tamne trijade. Dodatno smo testirali i je li dobivena sličnost rezultat početnog uparivanja ili usličnjavanja i odražava li sličnost aktivno uparivanje ili socijalnu homogamiju. Ispitali smo i efekte samoprocijenjenih i procjenjenih razlika (sličnosti) partnera u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade na njihova protektivna zdravstvena ponašanja. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na to da se partneri uparuju na temelju prave sličnosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade, kao i na temelju percipirane sličnosti u crtama Tamne trijade, dok se uparivanje na temelju percipirane sličnosti u crtama Petofaktorskog modela nije pokazalo značajnim, uz izuzetak savjesnosti. Rezultati istraživanja potvrdili su hipotezu o početnom i aktivnom uparivanju s djelomičnim efektom usličnjavanja i socijalne homogamije jedino u slučaju percipirane sličnosti partnera na crti savjesnosti.

Sličnost među partnerima u ispitanim crtama ličnosti generalno nije prediktor njihovih protektivnih zdravstvenih ponašanja uz izuzetak pozitivnog efekta sličnosti na crti psihopatije. Rezultati samoprocjena upućuju na to da će zdravstvena ponašanja i žena i muškaraca biti češća, ako su slični na skorovima psihopatije. S druge strane, kada je riječ o procjenjenim crtama ličnosti, i muškarci i žene će se više uključivati u zdravstvena ponašanja ako postoji percipirana procjena muškarčeve više i ženine niže psihopatije. Utvrđeno je i da povišen makijavelizam kod žena u odnosu na makijavelizam njihovih partnera dovodi do pozitivnijih samoprocijenjenih protektivnih zdravstvenih ponašanja kod muškaraca. Dobiveno je i da povišena otvorenost kod žena, u odnosu na otvorenost njihovih muževa, ima pozitivan učinak na samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja žena.

KLJUČNE RIJEČI: Petofaktorski model, Tamna trijada, prava i percipirana sličnost/različitost, početno uparivanje vs. usličnjavanje, aktivno uparivanje vs. socijalna homogamija, protektivna zdravstvena ponašanja

ABSTRACT

On a sample of 188 heterosexual couples we examined assortative mating based on real and / or perceived similarities in Five-factor personality traits and Dark Triad. Two additional hypotheses, initial assortment vs. convergence, and active assortment vs. social homogamy were also tested. We examined the effects of self-reports and the estimated difference (similarity) of partners' assessment in the Five-factor model of personality traits and Dark Triad personality traits on their protective health behaviors (self-reports and partner's assessments). The research results indicate that the assortative mating is based on real similarities in personality traits on the Five-factor model and Dark Triad, as well as in perceived similarities in the Dark Triad traits, while assortative mating based on perceived similarities in the Five-factor model is not significant, with the exception of conscientiousness. Results supported the initial assortment hypothesis and the active assortment hypothesis with partial effect of convergence and social homogamy but only in case of perceived similarities in conscientiousness.

In general, similarity between the partners in the examined personality traits is not a predictor of their protective health behaviors, with the exception of a positive effect on the similarity in the trait of psychopathy. On the other hand, in terms of estimated traits, men and women will engage more in protective health behaviors if men score higher and women score lower on estimated psychopathy. It has been found that elevated Machiavellianism in women compared to Machiavellianism of their partners leads to more positive self-reports of protective health behaviors among men. It was obtained that increased openness among women compared to openness of their husbands has a positive effect on self-perceived protective health behaviors among women.

KEYWORDS: Five-factor personality traits, Dark Triad, actual and perceived similarity, initial assortment vs. convergence, active assortment vs. social homogamy, protective health behaviours

SADRŽAJ

1. UVOD	7
1.1. STVARNA I PERCIPIRANA SLIČNOST	9
1.2. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI: POČETNO UPARIVANJE VS. USLIČNJAVANJE I AKTIVNO UPARIVANJE VS. SOCIJALNA HOMOGAMIJA	13
1.3. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI U CRTAMA LIČNOSTI	14
1.3.1. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI U CRTAMA PETOFAKTORSKOG MODELA.....	14
1.3.2. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI U CRTAMA TAMNE TRIJADE	16
1.4. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI U CRTAMA LIČNOSTI I RAZLIČITI ISHODI	18
1.4.1. CRTE LIČNOSTI PETOFAKTORSKOG MODELA I NJIHOV ODNOS SA ZDRAVSTVENIM ISHODIMA	19
1.4.2. CRTE LIČNOSTI TAMNE TRIJADE I NJIHOV ODNOS SA ZDRAVSTVENIM ISHODIMA	22
2. PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	26
3. METODA.....	30
3.1. ISPITANICI.....	30
3.2. POSTUPAK.....	30
3.3. INSTRUMENTARIJ.....	31
4. REZULTATI	38
4. RASPRAVA.....	54
5. ZAKLJUČAK.....	67
6. LITERATURA	69

1. UVOD

Veliki broj istraživanja bavi se seksualnom selekcijom. Cilj takvih istraživanja je saznati na koji način ljudi odabiru svoje životne partnere. Jesu li pojedinci za sebe odabrali partnera koji im je sličan ili različit na određenim karakteristikama može imati važne genetske i socijalne posljedice (Caspi i Herbener, 1993). Oblik seksualne selekcije u kojoj se pojedinci sa sličnim genotipom i/ili fenotipom uparuju češće nego što bi bilo očekivano prema slučaju naziva se asortativno uparivanje ili uparivanje po sličnosti (Thiessen i Gregg, 1980). Primjeri sličnih fenotipa uključuju, ali nisu ograničeni na dob, socioekonomski status, obrazovanje, religiozna uvjerenja, političke stavove, crte ličnosti i sl. (Dominigue, Fletcher, Conley i Boardman, 2013). Ovakav tip uparivanja može biti pozitivan ili negativan. Pozitivno asortativno uparivanje temelji se na pretpostavci da će se privlačiti slični romantični partneri (teorija sličnosti), dok se negativno asortativno uparivanje ili disortativno uparivanje temelji na pretpostavljenoj privlačnosti prema različitosti u osobnosti romantičnih partnera (teorija komplementarnosti).

Dosadašnja istraživanja na tom području su pokazala da ljudi općenito preferiraju druge osobe s kojima imaju veći broj zajedničkih karakteristika (npr. Thiessen, Young, i Delgado, 1997).

Brojna istraživanja i primjeri iz svakodnevnog života ukazuju na to da sličnost stvara privlačnost. U većini istraživanja dobiveno je da se pojedinci češće upuštaju u prijateljstva i romantične veze s ljudima s kojima dijele više zajedničkih karakteristika. Ovaj fenomen, nazvan efektom sličnosti, uočen je u istraživanjima koja su uključivala osobine ličnosti (npr. Watson i sur., 2004), stavove (npr. D'Onofrio, Eaves, Murrelle, Maes i Spilka, 1999), tjelesnu privlačnost (npr. Stevens, Owens, i Schaefer, 1990) i hobije (npr. Werner i Parmelee, 1979). Efekt sličnosti zabilježen je kako u laboratorijskim uvjetima (npr. Storms i Thomas, 1977) tako i u terenskim ispitivanjima postojećih parova (npr. Carli, Ganley i Pierce Otay, 1991). Byrne (1961) je pozitivnu linearnu povezanost između udjela sličnosti i privlačnosti nazvao „zakon privlačnosti”. Budući da je ova veza podržana brojnim naknadnim replikacijama istraživanja o povezanosti

sličnosti i privlačnosti, istraživači su efekt sličnosti proglasili temeljnim pravilom privlačnosti (npr. Berscheid i Walster, 1978).

Prethodna istraživanja su pokazala da je pozitivno uparivanje među supružnicima najčešće za dob s korelacijama između .80 i .96 (Feng i Baker, 1994) i stavove s korelacijama višima od .50, uključujući političke i vjerske stavove čije se korelacije kreću od .42 do .74 (D'Onofrio i sur., 1999). Partneri također pokazuju umjerenu sličnosti u njihovom stupnju obrazovanja te u mjerama opće inteligencije i drugih kognitivnih sposobnosti. Na primjer, analize razine obrazovanja ukazuju na razinu sličnosti od .52 (Feng i Baker, 1994) i .43 (Phillips, Fulker, Carey i Nagoshi, 1988). Korelacije su nešto niže, do .50 za kognitivne sposobnosti (Johnson, Ahern i Cole, 1980), te za socijalne i osobne vrijednosti kod kojih se sličnost procjenjuje većinom između .20 i .50 (Caspi i Herbener, 1993). Korelacije među supružnicima su visoke (većinom oko .50) za socioekonomske varijable (npr. Tambs, Sundet, Magnus i Berg, 1989). Neke vrste sposobnosti mogu pokazati izražajnije uparivanje od drugih. Watkins i Meredith (1981) su na uzorku od 215 parova mladenaca dobili korelacije od .40 za mjeru sličnosti na verbalnoj sposobnosti. Nasuprot tome, na mjerama drugih sposobnosti (prostorne perceptivne brzine, vizualno pamćenje) dobivene su niske korelacije u rasponu od .02 do .18. Ovi rezultati ukazuju na to da pozitivno uparivanje može biti posebno jako za verbalne sposobnosti.

McCrae i sur. (2008) su proučavanjem kulturalnih utjecaja na uparivanje po sličnosti utvrdili da su efekti pozitivnog uparivanja na temelju sličnosti u crtama ličnosti općenito niski s korelacijama između .07 i .36 (npr. Watson i sur., 2004). Analize širokog raspona osobina ličnosti daju korelacije koje imaju tendenciju biti pozitivne, ali su općenito prilično niske, što je navelo Eysencka (1990) na zaključak da se partneri na temelju crta ličnosti uparuju po slučaju (Krueger, Moffitt, Caspi, Bleske i Silva, 1998).

1.1. STVARNA I PERCIPIRANA SLIČNOST

Unatoč snažnim empirijskim nalazima i anegdotama koje idu u prilog efektu sličnosti rezultati provedenih istraživanja nisu jednoznačni. U istraživanjima uparivanja partnera po sličnosti istraživači su napravili razliku između stvarne i percipirane sličnosti. Stvarnu sličnost predstavlja stupanj u kojemu je jedna osoba uistinu slična drugoj osobi, dok percipiranu sličnost predstavlja stupanj u kojem netko vjeruje da je sličan drugoj osobi. Dok neki istraživači tvrde da je stvarna sličnost presudna za nastanak privlačnosti (npr. Byrne, 1961), drugi istraživači tvrde da je za to potrebna samo percipirana sličnost (npr. Ptacek i Dodge, 1995). Stvarna sličnost odnosi se na međuljudske situacije u kojima dvije osobe dijele zajedničke karakteristike (Byrne, 1961). Proučavala se u kontekstu "stvarnog svijeta" (npr. procjenjujući ličnost pojedinaca sa standardiziranim procjenama ličnosti, izračunavanjem sličnosti između crta ličnosti te zatim mjerenjem privlačnosti među prijateljima i/ili partnerima; Duck i Craig, 1978) te u laboratoriju.

Kako bi objasnio odnos između sličnosti i privlačnosti, Byrne (1961) se koristi pojmovima iz teorije kognitivne disonance, teorije socijalne usporedbe (Festinger, 1954) i teorije klasičnog uvjetovanja. On smatra da pojedinci imaju temeljnu potrebu za logičnim i konzistentnim pogledom na svijet (motiv učinkovitosti) te da preferiraju podražaje koji učvršćuju logiku i dosljednost njihovog svijeta. Percipirana sličnost u osobnosti može stvoriti osjećaj prepoznavanja, samopotvrđivanja i samoodobravanja, što može dovesti do ugodnije interakcije koja povećava privlačnost (Horton, 2003). Ljudi koji se slažu s nama potvrđuju naše ideje i stavove te ih na taj način povezujemo s pozitivnim osjećajima, što zauzvrat, dovodi do sviđanja. Snažni i dosljedni efekti percipirane sličnosti na privlačnost (i zadovoljstvo) mogu se pojaviti ne samo zbog toga što sličnost pridonosi privlačnosti (i zadovoljstvu), već i zbog toga što osjećaji privlačnosti i zadovoljstva mogu zauzvrat dovesti do percepcije sličnosti. Nasuprot tome, neslaganja s drugima u nama stvaraju nesklad (tj, ne zadovoljavaju motiv učinkovitosti) te ih povezujemo s tjeskobom i zbunjenosti, osjećajima koji dovode do odbijanja ili, u najmanju ruku, nedostatka sviđanja. Postoji mogućnost da učvršćujuća vrijednost sličnosti ne ovisi o stvarnoj sličnosti koliko o percipiranoj sličnosti. Potreba za dosljednosti je ispunjena ako se netko

zavarava uvjerenjem da drugi vjeruju u ono što on vjeruje (kao što je predloženo konsenzusom lažne pristranosti, Ross, Greene i House, 1977).

Za razliku od Byrnea (1961), Morry (2005) je predložila model privlačnosti sličnosti, prema kojem u postojećim odnosima zadovoljstvo partnera dovodi do percipirane sličnosti. Njen model privlačnosti sličnosti pomoću teorije uravnoteženja (Heider, 1958) objašnjava da su ljudi u odnosima motivirani percipirati međusobnu sličnost kako bi postigli ravnotežu. Njezin model je također zasnovan na načelima prema kojima ljudi imaju "laičke teorije" prema kojima su partneri u ljubavnim vezama slični te da ljudi projiciraju svoje stavove i osobine na druge, osobito one koje vole. Morryina hipoteza privlačnosti sličnosti (2005) sugerira da se percipirana sličnost u vezi s vremenom povećava. Prema Morry (2005) s povećanjem bliskosti među partnerima dolazi do povećanja njihove motivacije da se percipiraju sličnima te stoga više projiciraju vlastite karakteristike na partnera. Osim toga, budući da je percipirana sličnost vjerojatno povezana sa stvarnom sličnošću, ako se stvarna sličnost tijekom odnosa promjeni, percipirana sličnost bi se također trebala promijeniti na odgovarajući način. Postoji nekoliko razloga zbog kojih bi moglo doći do povećanja stvarne sličnosti tijekom vremena. Što su duže u vezi partneri provode više vremena zajedno te je vrlo vjerojatno da će razviti slične stavove tijekom vremena, što se naziva usklađivanje stavova (Davis i Rusbult, 2001). Nadalje, kako parovi postaju međuovisni, sudjeluju u istim aktivnostima i žive u istom okruženju, vjerojatno će razviti i slične interese. Parovi mogu čak i početi izgledati podjednako jer su pod utjecajem međusobnih dijeta, vježbi i stila života (Christakis i Fowler, 2007). No, nasuprot Morrynim uvjerenjima prethodna istraživanja na ovom području upućuju na to da stvarna sličnost između partnera u vezi nema tendenciju povećavanja s povećavanjem duljine odnosa (Wilson i Cousins, 2003).

Dakle, odnos između percipirane, ali ne i stvarne, sličnosti i privlačnosti u postojećim odnosima može biti posljedica kombiniranih utjecaja uočenih sličnosti na privlačnost (koja su uvećana kognitivnim predrasudama i snagama održavanja samopoštovanja) i privlačnosti percipirane sličnosti.

Istraživači su predložili da je za predviđanje privlačnost najkritičnije da pojedinci vjeruju da su slični partnerima, bez obzira na to slične li im partneri uistinu (npr. Condon i Crano, 1988). U

procjeni sličnosti stavova kod bračnih parova, Buunk i Bosman (1986) nisu našli značajne korelacije u stvarnoj sličnosti (između .05 i .20), ali su uočili značajne korelacije u percipiranoj sličnosti (u rasponu između .20 i .56). Osim toga, nekoliko istraživača predlaže da je percipirana sličnost u stavovima i crtama ličnosti povezana s povišenim svidanjem (Hoyle, 1993; Horton, 2003). Istraživanja o uparivanju po sličnosti sugeriraju da percipirana sličnost parova u stavovima i crtama ličnosti, umjesto stvarne sličnosti u tim područjima, povećava zadovoljstvo u vezi jer poboljšava rješavanje sukoba i uzajamno razumijevanje (Murray, Holmes, Bellavia, Griffin i Dolderman, 2005). Primjerice, viša percipirana sličnosti u crtama ličnosti predviđa povećanje zadovoljstva vezom tijekom perioda od 6 tjedana između parova koji su se tek nedavno upoznali (Lutz-Zois, Bradley, Mihalik i Mavar-Eavers, 2006). Iako su ljubavni partneri uistinu međusobno sličniji od nasumično izabranih parova, partneri često procjenjuju da su međusobno sličniji nego što to zapravo jesu (Buunk i Bosman, 1986; Byrne i Blaylock, 1963).

Osim na temelju stvarne i percipirane sličnosti odnos između samoprocjene i procjene partnera može se promatrati i kroz pretpostavljenu sličnost te kroz slaganje između samoprocjene i procjene partnera (vidi Sliku 1.; po uzoru na Lee, Ashton, Pozzebon i Visser, 2009).

Slika 1. Četiri odnosa između samoprocjene i procjene ličnosti među partnerima

Odnos između samoprocjene (npr. žena) i procjene partnera (npr. žena procjenjuje muškarca) općenito se opisuje kao pretpostavljena sličnost (Cronbach, 1955). Snaga ovog odnosa ukazuje na to postoji li tendencija ka tome da pojedinci percipiraju da njihovi partneri imaju slične karakteristike kao i oni. Metodološka implikacija koju je uočio Cronbach (1955), jest da slaganje između samoprocjene (npr. žena) i procjene od strane partnera (npr. muškarac procjenjuje ženu) može biti spuriozno visoko kada postoji visoka razina stvarne sličnosti i/ili visoka razina pretpostavljene sličnosti. Drugim riječima, ako su oba člana para slična na nekim crtama ličnosti i ako svaki od njih "projicira" svoje crte ličnosti prilikom donošenja odluka o ličnosti drugog člana para, tada bi se slaganje između samoprocjene i procjene od strane partnera moglo postići čak i kada procjenjivač nema stvarno, izravno znanje o karakteristikama crta ličnosti osobe koju procjenjuje. Ako se fenomen pretpostavljene sličnosti promatra samo za određene karakteristike crta ličnosti, onda ovaj rezultat sugerira da ta obilježja posjeduju neke posebne karakteristike i postavlja se pitanje o tome zašto ljudi projiciraju samo one posebne aspekte određenih crta ličnosti na druge (Lee, Ashton, Pozzebon i Visser, 2009).

Nekoliko je studija istraživalo sklonost pojedinaca prema procjenjivanju osobnosti drugih po uzoru na vlastitu samoprocjenu. Na primjer, Watson i sur. (2000) su ispitali pretpostavljenu sličnost u korelacijama crta ličnosti Petofaktorskog modela u uzorcima prijateljskih parova, parova u vezi i bračnih parova. Uočili su slabe ili skromne pretpostavljene sličnosti u promatranim crtama ličnosti, budući da su sve korelacije bile ispod .30, osim korelacije od .50 za otvorenost, u uzorku parova u vezi. Ready i sur. (2000) su uočili da osobine koje pokazuju visoke korelacije u pretpostavljenoj sličnosti pokazuju nešto niže slaganje između samoprocjene i procjene od strane partnera, osobito kada je kontrolirana razina sličnosti u crti ličnosti. Ovo otkriće upućuje na to da je sklonost projiciranja vlastitih karakteristika na druge općeniti fenomen koji se događa kada ljudi nemaju važne informacije o crtama ličnosti osobe koju procjenjuju (Watson i sur., 2000). Međutim, ovaj se odnos može razlikovati ovisno o crtama ličnosti koje se analiziraju. Dakle, fenomen pretpostavljene sličnosti u procjenama crta ličnosti vjerojatno se ne može uvijek pripisati strategiji percepcije osobe koja se ponekad koristi u nedostatku valjanih informacija o osobi koja se procjenjuje.

Iako poznavanje osobe koju procjenjujemo generalno povećava točnost procjene crta ličnosti (Funder i Colvin, 1988; Paulhus i Reynolds, 1995), a pretpostavlja se da su supružnici (partneri) najintimnije povezani sa svojim partnerima, slaganje između samoprocjene i procjene partnera na crtama ličnosti nije savršeno. Istraživanja upućuju na značajno slaganje između samoprocjena i procjena partnera na crtama ličnosti s korelacijama između .40 i .60 (McCrae, 1982; Muten, 1991). Ove korelacije, iako su visoke, daleko su od potpunog slaganja. Ako uzmemo u obzir da duže poznavanje partnera dovodi do boljeg razumijevanja možemo pretpostaviti da će slaganje između samoprocjena i procjena partnera biti bolje među parovima koji su dugo zajedno. Zrelost, edukacija i generalna inteligencija mogu olakšati uvid u vlastitu ličnost kao i poboljšati razumijevanje partnerove ličnosti (Ickes i sur., 1990).

1.2. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI: POČETNO UPARIVANJE VS. USLIČNJAVANJE I AKTIVNO UPARIVANJE VS. SOCIJALNA HOMOGAMIJA

Važno pitanje vezano uz uparivanje po sličnosti u crtama ličnosti je jesu li značajni koeficijenti sličnosti nastali zbog početnog uparivanja (parovi su već bili slični u početku njihove veze) ili usličnjavanja (parovi postali sličniji tijekom vremena). Trenutni dokazi daju jaču potporu za početno uparivanje nego usličnjavanje za crte ličnosti. Na primjer, pronađena je sličnost za različite osobine ličnosti kod parova u vezi i mladenca koji nisu imali dovoljno vremena za usličnjavanje (Bleske-Rechek, Remiker i Baker, 2009; Luo i Klohnen, 2005; Watson i sur., 2004). Također, pokazalo se da duljina veze ne moderira sličnost parova u crtama ličnosti (Humbad, Donnellan, Jacono, McGue i Burt, 2010). Međutim, samo je nekoliko studija pokazalo da dolazi do usličnjavanja za osobine ličnosti, kao što su ugodnost, savjesnost i otvorenost (Rammstedt i Schupp, 2008) te za samopoštovanje (Bleske-Rechek i sur., 2009). S druge strane, Buss je (1984) utvrdio da su stariji bračni parovi skloniji biti manje, a ne više slični jedni drugima. Nekoliko drugih studija (npr. Lum i Curran, 1975) je pokazalo da se sličnost u crtama

ličnosti između partnera u braku/kohabitaciji ne može pripisati tome da partneri postaju sličniji jedni drugima tijekom vremena.

Osim toga, pitanje povezano s uparivanjem po sličnosti je i da li korelacije u sličnosti odražavaju aktivno uparivanje (sklonost k uparivanju s partnerom koji je sličan na određenom obilježju) ili socijalnu homogamiju (neizravan utjecaj na partnersku sličnost zbog zajedničkog društvenog okruženja) (Watson i sur., 2004). Što se tiče aktivnog uparivanja nasuprot socijalnoj homogamiji, prethodna istraživanja su pokazala da sličnost u crtama ličnosti između partnera nije nastala zbog okolinskih varijabli poput dobi i obrazovanja (npr. Luo i Klohnen, 2005; Watson i sur., 2004). Na uzorku hrvatskih heteroseksualnih parova Kardum, Hudek-Knežević, Schmitt i Čović (2016) potvrdili su rezultate prethodnih istraživanja o početnom uparivanju te su dobili da su parovi već bili slični na crtama ličnosti Tamne trijade na početku veze te da s vremenom nije došlo do uslićnjavanja. Osim toga, rezultati istraživanja upućuju na to da sličnost među partnerima nije nastala zbog nekih okolinskih varijabli poput dobi i obrazovanja što bi upućivalo na socijalnu homogamiju, čime su podržali hipotezu o aktivnom uparivanju.

1.3. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI U CRTAMA LIČNOSTI

1.3.1. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI U CRTAMA PETOFAKTORSKOG MODELA

Asortativno uparivanje u crtama ličnosti ispitano je u kontekstu brojnih specifičnih osobina ličnosti. Najinformativnije studije su one koje istražuju sličnosti između parova na crtama Petofaktorskog modela jer one pružaju sveobuhvatan opis osobnosti. Uparivanje po sličnosti nije pronađeno u istoj mjeri za sve dimenzije ličnosti. U istraživanju koje su proveli Rammstedt i Schupp (2008), uparivanje je uočeno prvenstveno za Petofaktorsku crtu ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti za iskustva, dok je za preostale dvije crte ekstraverzije i neuroticizma slaganje bilo nisko ili nepostojeće. Osim toga, Rammstedt i Schupp (2008) su utvrdili da se za ove tri crte Petofaktorskog modela ličnosti (ugodnost, savjesnost i otvorenost), slaganje među partnerima povećava s trajanjem braka. S druge strane, Bleske-Reчек i sur. (2009) su utvrdili da se parovi

koji su ostali zajedno nisu manje razlikovali u svojim glavnim dimenzijama ličnosti od parova koji su tijekom vremena prekinuli. McCrae (1996) je izvijestio o značajnim korelacijama kod bračnih parova u otvorenosti i savjesnosti, dok su Botwin, Buss i Shackelford (1997) utvrdili da ugodnost, savjesnost i otvorenost za iskustva imaju nisku razinu pozitivnog uparivanja. Watson, Hubbard i Wiese (2000) dobili su sličnost korelacije na crtama petofaktorskog upitnika u rasponu od .07 za savjesnost do .36 za otvorenost kod parova u vezi i od .06 za neuroticizam do .23 za ekstraverziju kod bračnih parova. Kod novovjenčanih parova Watson i sur. (2004) nisu pronašli visoku sličnost u crtama ličnosti Petofaktorskog modela. Značajno negativno uparivanje u samoprocjeni (-.17) i procjeni partnera (-.14) dobiveno je jedino za ekstraverziju. Dodatne analize na razini latentnih varijabli pokazale su skromno pozitivno uparivanje za neuroticizam, otvorenost i ugodnost. U većini istraživanja o asortativnom uparivanju na osnovi ličnosti pronađene su niske, ali značajne pozitivne korelacije među romantičnim partnerima reda visine .20 (Buss, 1985). U jednom istraživanju provedenom na bračnim partnerima (Buss, 1984), pronađene su negativne korelacije između bračnih partnera u domeni dominacije i pokornosti. Iako su korelacije u istraživanjima uparivanja partnera na temelju crta Petofaktorskog modela niske do umjerene, sveukupno gledano, većina rezultata istraživanja ide u prilog sličnosti među romantičnim partnerima (pozitivno asortativno uparivanje) u crtama ličnosti nad komplementarnosti (negativno asortativno uparivanje). Kada se radi o preferenciji partnera koji je sličan ili različit na crtama ličnosti, Lum i Curran (1975) nalaze da žene preferiraju romantičnog partnera koji je umjereno do vrlo sličan njima na dimenziji ekstraverzije, no to ne vrijedi i za muškarce, međutim, nisu pronašli značajne efekte uparivanja za neuroticizam.

Prethodno navedeni rezultati dobiveni su pomoću pristupa temeljenog na varijablama. Pristup temeljen na varijablama (VCA-variable centered approach) računa korelacije između rezultata specifičnih parova na istim varijablama (npr. ekstraverzija) kroz sve parove u određenom uzorku. Značajne pozitivne korelacije upućuju na sličnost, dok značajne negativne korelacije upućuju na komplementarnost (ili suprotnost). Na uzorku mladenaca, Luo i Klohn (2005) su se poslužili pristupom usmjerenim na parove. Pristup usmjeren na parove zanima koliko su pojedini partneri/supružnici slični u pogledu njihovih profila odgovora na različitim česticama. Kako bi dobili sličnost parova, pristup temeljen na parovima procjenjuje indeks sličnosti profila za svaki

par računajući korelacije odgovora svakog člana para kroz sve čestice na određenoj karakteristici. Pristupom usmjerenim na parove Luo i Klohn (2005) su utvrdili da je uparivanje za petofaktorske osobine ličnosti nisko ili nepostojeće. Ovim nalazom replicirali su osnovne pronalaskeske o asortativnom uparivanju dobivene pomoću pristupa temeljenog na varijablama. Potvrđena je snažna sličnost u stavovima i vrijednostima para, ali ne i sličnost u crtama ličnosti. Unatoč tomu što pristup usmjeren varijablama i pristup usmjeren parovima konceptualno i metodološki na različit način pristupaju proučavanju sličnosti, istraživanja temeljena na pristupu usmjerenom na parove su ipak zahvatila neke osnovne aspekte partnerske sličnosti koje bi bilo koji pristup asortativnom uparivanju trebao zamijetiti.

1.3.2. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI U CRTAMA TAMNE TRIJADE

Istraživanja su ukazala na postojanje uparivanja po sličnosti na temelju nepoželjnih osobina (Savard, Sabourin i Lussier, 2011; Smith i sur., 2014). Crte Tamne trijade su nedvojbeno suprotne mnogim prosocijalnim osobinama koje ljudi smatraju konsenzualno poželjnima kod partnera. Tamna trijada je nedavno otkriven klaster subkliničkih, ali socijalno odbojnih crta ličnosti. Sastoji se od subkliničkog narcizma, makijavelizma i psihopatije. Ove crte nazivaju se Tamnom trijadom zbog svoje socijalno nepoželjne prirode, sličnih fenotipskih ponašanja (npr. manipulacija), pozitivnih interkorelacija među njihovim skalama i zbog njihove konceptualne sličnosti (npr. egocentričnost) (Paulhus i Williams, 2002). Prethodna istraživanja su pokazala da ove tri crte imaju nisku do umjerenu međusobnu povezanost (Jakobwitz i Egan, 2006; Lee i Ashton, 2005; Paulhus i Williams, 2002). Narcističnu osobnost obilježava pretjerana ljubav prema sebi, hvalisavost, osjećaj superiornosti, autoriteta i zasluge, traženje pažnje i divljenja te omalovažavanje i iskorištavanje drugih za vlastite potrebe (Morf i Rhodewalt, 2001). Makijavelizam uključuje hladna i manipulativna ponašanja koja se javljaju uz neiskrenost i manipulaciju. Osobe koje postižu visok rezultat na skali makijavelizma imaju tendenciju ka ciničnim, hladnim, pragmatičnim i nemoralnim uvjerenjima (Rauthmann i Will, 2011) te obmanjivati i manipulirati drugima zbog vlastite koristi (Jakobwitz i Egan, 2006). Pojedinci koji

postignu visok rezultat na skali psihopatije se u početku doimaju kao normalne i ugodne osobe visokih sposobnosti, no s vremenom demonstriraju neodgovorna i nepouzdana ponašanja (Cleckly, 1988). Karakterizira ih impulzivno traženje uzbuđenja, hladni afekt, manipulacija i antisocijalna ponašanja (Paulhus i Williams, 2002).

Iako svaki od ova tri konstrukta posjeduje jedinstvene karakteristike koje ne dijeli s drugima, postoje neki zajednički elementi, kao što su emocionalna hladnoća, licemjerje, agresija, iskorištavanje i manipulacija drugima, naglašen osjećaj osobne važnosti te samopromocija koji su zajednički svim sastavnicama Tamne trijade. Ove crte povezane su i s niskom empatijom (Andrew, Cooke, i Muncer, 2008; Barnett i Thompson, 2001; Jonason, Lyons, Barnett i Ross, 2013) koja se odnosi na sposobnost razumijevanja i dijeljenja emocionalnog stanja druge osobe (de Wied, Branje i Meeus, 2007). Međutim, njihova povezanost s nekim pozitivnim osobinama, kao što su emocionalna stabilnost (Paulhus i Williams, 2002), otporno samopoštovanje (Sedikides, Rudich, Gregg, Kumashiro i Rusbult, 2004) i povećana seksualna uspješnost (Jonason, Li, Webster i Schmitt, 2009) sugeriraju da Tamna trijada također može biti potencijalno korisna za pojedince, posebno kod uparivanja partnera.

Rezultati nekoliko studija o uparivanju po sličnosti na temelju osobina ličnosti Tamne trijade ukazuju na to da se partneri asortativno uparuju na temelju ovih osobina. Savard, Sabourin i Lussier (2011) su pronašli pozitivno uparivanje po sličnosti za globalnu (.32), primarnu (.33) i sekundarnu (.18) psihopatiju na uzorku od 140 oženjenih parova te parova u kohabitaciji, dok su Smith i sur. (2014) na uzorku od 45 heteroseksualnih ekskluzivnih parova pronašli pozitivno uparivanje na temelju makijavelizma (.28), psihopatije (.39) i prosjeka crta Tamne trijade (.28) te nisko negativno uparivanje za narcizam (-.23). Na uzorku hrvatskih heteroseksualnih parova Kardum i sur. (2016) dobili su nisku do umjerenu povezanost između crta ličnosti Tamne trijade među parovima. Najviše korelacije dobivene su za makijavelizam, zatim psihopatiju i narcizam. S druge strane, Novgorodoff (1974) je došao do zaključka da muškarci obično za romantične partnerice preferiraju žene koje su postigle nizak rezultat na makijavelizmu, posebno oni muškarci koji i osobno imaju nizak rezultat na toj crti. Osim toga, dobiveno je da samo žene koje su postizale visok rezultat na skali makijavelizma za romantične partnere preferiraju muškarce koji su također postigli visok rezultat na toj crti. Međutim, u istraživanju Touhey-a (1977),

pojedinci koji su postigli visok rezultat na ovoj skali nisu pokazali interes za partnere sa sličnim rezultatom.

1.4. UPARIVANJE PO SLIČNOSTI U CRTAMA LIČNOSTI I RAZLIČITI ISHODI

Pozitivno uparivanje za brojne karakteristike poput inteligencije, stavova, interesa i osobina ličnosti predviđa različite ishode u partnerskom odnosu kao što su zadovoljstvo vezom i njena kvaliteta (Luo i Klohnen, 2005). Unatoč rastućem boju istraživanja o povezanosti između sličnosti parova i njihovog zadovoljstva vezom, njihovi nalazi su dvosmisleni. Rezultati nekih istraživanja upućuju na to da je sličnost u braku povezana s većim bračnim zadovoljstvom (npr. Robins, Caspi i Moffitt, 2000), dok u drugim studijama nije uočena takva povezanost (npr. Watson i sur., 2004). U istraživanju koje su proveli Rammstedt, Spinath, Richter i Schipp (2013) rezultati upućuju na to da je sukladnost partnera u crtama ličnosti dobar prediktor dugotrajnosti romantičnog odnosa. Međutim, kod parova koji su se tijekom vremena rastali otkrili su značajno smanjenje slaganja u njihovim crtama ličnosti. Martinac Dorčić i Kalebić Maglica (2009) dobile su da slaganje u osobinama ličnosti partnera nema značajan doprinos u objašnjenju varijance bračne kvalitete niti izraženosti psihičkih simptoma. Glicksohn i Golan (2001), kao ni Russell i Wells (1991) nisu pronašli učinak stvarne sličnosti u crtama ličnosti na zadovoljstvo vezom. S druge strane, Watson i sur. (2004) su u provedenom istraživanju pronašli malu potporu ideji da su supružnici sličnih osobnosti zadovoljniji.

Rezultati istraživanja većinom upućuju na negativne efekte neuroticizma te na pozitivne efekte savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti za iskustva (Donnellan, Conger i Bryant, 2004) na bračno zadovoljstvo. Što se ekstraverzije tiče, rezultati su kontradiktorni. U nekim je istraživanjima (npr. Barelds, 2005) dobiven pozitivan efekt ekstraverzije na bračnu kvalitetu/zadovoljstvo, dok u drugima nije (npr. Gattis i sur., 2004).

Neki znanstvenici zaključuju da je zbog nedosljednosti rezultata povezanost sličnosti i različitosti partnera s bračnim zadovoljstvom u velikoj mjeri nepoznata (Gattis i sur., 2004).

1.4.1. CRTE LIČNOSTI PETOFAKTORSKOG MODELA I NJIHOV ODNOS SA ZDRAVSTVENIM ISHODIMA

Istraživanja odnosa osobina ličnosti s rizičnim zdravstvenim ponašanjima, osobine ličnosti su se uglavnom proučavale u okviru Petofaktorskog modela ličnosti. Crte Petofaktorskog modela ličnosti na različit način utječu na izbore pojedinca i njihova ponašanja pa tako i ovisno o svojoj zastupljenosti na različit način djeluju na pojedinčeva zdravstvena ponašanja.

Djelovanje crta ličnosti na zdravstvena ponašanja može biti i pozitivno i negativno (Gullette i Lyons, 2005; Walton i Roberts, 2004). S jedne strane, crte ličnosti povećavaju šansu da će pojedinac manifestirati neki oblik rizičnog ponašanja, a s druge strane, te crte ličnosti mogu predstavljati zaštitni faktor pri odupiranju negativnim utjecajima i izbjegavanju rizičnih ponašanja (Gullette i Lyons, 2005). Istraživanje De Younga, Petersona, Séguina, Pihla i Tremblaya (2008) te ono Waltona i Roberta (2004) pokazala su da su neuroticizam, ekstraverzija, otvorenost, ugodnost i savjesnost u značajnoj mjeri povezane s pojavom upotrebe ilegalnih psihoaktivnih sredstava u adolescenciji. Istraživanja pokazuju da je ekstraverzija pozitivno povezana s rizičnim i delinkventnim ponašanjima (John, Caspi, Robins, Moffitt i Stouthamer Loeber, 1994), slično kao i otvorenost za iskustva (Markey, Markey i Tinsley, 2003). Ranija istraživanja ukazuju na to da se ekstroverti češće bave tjelovježbom i da koriste ponašanja koja sprječavaju nezgode (Booth-Kewley i Vickers, 1994). Od rizičnih zdravstvenih ponašanja ekstraverzija se najčešće veže uz konzumaciju cigareta (npr. Kawakami, Takai, Takatsuka i Shimizu, 2000), zlouporabu droga (Sigurdsson i Gudjonsson, 1996), alkohola (npr. Hampson, Andrews, Barckley i Severson, 2006) te uz rizična seksualna ponašanja (npr. Vollrath, Knoch i Cassano, 1999). Osim toga, povišena ekstraverzija se povezuje i s učestalijim izazivanjem prometnih nesreća i s neodgovornim prometnim ponašanjem poput vožnje u pijanom stanju (npr. Lajunen, 2001). Vollrath i Torgersen (2002) su dobili da rizično ponašanje ekstroverata proizlazi iz njihove potrebe da postignu željenu razinu uzbuđenja. U istraživanjima koja se bave sklonošću ka zloupotrebi alkohola, naglašava se i uloga spolnih razlika u količini i čestini konzumacije alkohola. Naime, u većini istraživanja dobiveno je da muškarci značajno više i češće konzumiraju alkohol od žena (Hayes i Joseph, 2003).

Neuroticizam, kojeg obilježava snažna osjetljivost na stres i podložnost relativno snažnim negativnim emocijama, povezan je sa sklonosti štetnim zdravstvenim ponašanjima, a ujedno se uz njega veže i nedostatak pozitivnih zdravstvenih ponašanja (Spielberger i Jacobs, 1982). Rizična zdravstvena ponašanja koja se vežu uz viši neuroticizam su konzumacija cigareta (npr. Kawakami, Takai, Takatsuka i Shimizu, 2000), konzumacija ilegalnih droga (Sigurdsson i Gudjonsson, 1996) i alkohola (npr. Vollarth, Knoch i Cassano, 1999). Osim toga, za neuroticizam se vežu i psihološki zdravstveni problemi poput depresije (Markey, Markey i Tinsley, 2003) i poremećaja prehrane koji se osim s neuroticizmom povezuje i sa savjesnošću (Bollen i Wojciechowski, 2004; Ghaderi i Scott, 2000). Pojedinci s povišenim neuroticizmom se također rjeđe bave tjelovježbom, manje koriste ponašanja koja sprječavaju nezgode i češće se u prometu ponašaju rizično (npr. Dahlen i White, 2006). Trobst, Herbst, Masters i Costa (2002) su uočili pozitivnu korelaciju između povišenog neuroticizma i rizičnih seksualnih ponašanja. Kao što je već spomenuto, isti prediktori za zloupotrebu psihoaktivnih supstanci se javljaju i za sklonost seksualno-rizičnim ponašanjima. Istraživači navode da se rizična seksualna ponašanja mogu predvidjeti i na osnovi višeg rezultata na ekstraverziji, otvorenosti i neuroticizmu (Vollrath, Knoch i Cassano, 1999). Istraživanja poput onog od Gullette i Lyons (2005) navode kako neuroticizam nije značajno povezan s češćim rizičnim seksualnim ponašanjima. U seksualno-rizičnim ponašanjima zabilježene su i spolne razlike, pri čemu se muškarci značajno više upuštaju u ovakav tip rizičnih ponašanja (npr. Dinić i Knežević, 2008, 2009).

Povišena ugodnost i savjesnost su negativno povezane s rizičnim i delinkventnim ponašanjima kod adolescenata (Markey, Ericksen, Markey i Tinsley, 2001; Markey, Markey i Tinsley, 2003; Trobst, Herbst, Masters i Costa, 2002). U skladu s tim, u istraživanju Dahlen i White (2006) dobivena je povezanost crta Petofaktorskog modela s agresivnom vožnjom, niža ugodnost izdvojila se kao prediktor gubitka motorne kontrole nad vozilom te se u nekim drugim istraživanjima povezuje i s učestalošću dobivanja prometnih kazni (npr. Cellar, Nelson i Yorke, 2000). S druge strane, niska savjesnost povezana je s rizičnim seksualnim ponašanjem, te s većom responzivnošću prema potencijalnim partnerima usprkos postojećoj romantičnoj vezi (Larsen i Buss, 2007). Tome idu u prilog i dobiveni rezultati koji upućuju na to da je niska savjesnost najbolji prediktor periodičnog konzumiranja alkohola (Hampson i sur., 2006).

Manji broj istraživanja bavio se s povezanosti ostalih crta ličnosti Petofaktorskog modela sa zdravstvenim ponašanjima, no uzimajući u obzir karakteristike pojedinih crta mogu se pretpostaviti određeni odnosi. Kod odnosa ugodnosti i zdravstvenih ponašanja povezanost se također javlja posredno, djelovanjem povezanosti hostilnosti s navikama vježbanja. Niska ciničnost i hostilnost koja je prisutna u ugodnosti dovodi do lošijih navika vježbanja i do češće zlouporabe supstanci (Leickeri Hailey, 1988). S druge strane, pojedinci s niskom razinom ugodnosti imaju povišenu agresivnost koju koriste za rješavanje sukoba, što ih može dovesti u potencijalno ugrožavajuće situacije (Larsen i Buss, 2007). Karakterizira ih egocentričnost, nepovjerljivost i općenito nespremnost na suradnju (Lebedina Manzoni, 2007). U istraživanjima se često isti prediktori izdvajaju za sklonost zloupotrebi droga i sklonost seksualno-rizičnom ponašanju, što je neke istraživače navelo na zaključak da ova dva oblika ponašanja dijele istu domenu faktora ličnosti (Bryan i Stallings, 2002). Ova zajednička domena ličnosti se, prije svega, odnosi na nisku savjesnost i nisku ugodnost. Ove dvije dimenzije se povezuju sa psihopatijom, kao i s konstruktom traženja uzbuđenja (npr. Sigurdsson i Gudjonsson, 1996).

Niža otvorenost za iskustva se pored visoko izraženog traženja uzbuđenja pokazala kao dominantan prediktor za sklonost opasnoj vožnji. Općenito, kada se radi o prometno neodgovornom ponašanju, dosljedno se pokazuje da su pripadnici muškog spola više skloni ovoj vrsti zdravstveno rizičnog ponašanja (npr. Dahlen i White, 2006). Povezanost između otvorenosti za iskustva i češće zlouporabe supstanci javlja se zbog veze između zlouporabe supstanci i traženja uzbuđenja (Kawakami, Takai, Takatsuka i Shimizu, 2000).

Navedeni rezultati istraživanja veze između dimenzija ličnosti i rizičnih zdravstvenih ponašanja pretežito upućuju na to da su ekstraverzija, otvorenost za iskustva i neuroticizam pozitivno povezani s rizičnim i delinkventnim ponašanjima, dok su ugodnost i savjesnost pretežito negativno povezane s navedenim ponašanjima. Ovakav tip istraživanja nam pomaže u prepoznavanju potencijalnih individualnih razlika u predisponiranosti za razvoj rizičnih ponašanja.

1.4.2. CRTE LIČNOSTI TAMNE TRIJADE I NJIHOV ODNOS SA ZDRAVSTVENIM ISHODIMA

Zadatak mnogih istraživača tijekom posljednjih dvadesetak godina bio je ispitati psihosocijalne čimbenike koji su povezani s nastankom i razvojem različitih zdravstvenih problema (Bermudez, 1999). Jedan od čimbenika koji je negativno povezan sa zdravstvenim ishodima su rizična zdravstvena ponašanja. Rizična zdravstvena ponašanja poput pušenja, pretjerane upotrebe alkohola, zloupotrebe droga, vožnje u pijanom stanju te seksualno-rizična ponašanja predstavljaju značajne rizike prije svega za osobno zdravlje, a potom i za zdravlje drugih u okolini.

Crte ličnosti koje su u zadnja dva desetljeća probudile velik znanstveni interes, ali su relativno rijetko ispitivane u kontekstu zdravlja su crte Tamne trijade. Kada je riječ o istraživanju odnosa između crta ličnosti Tamne trijade i zdravstvenih ishoda istraživači su se češće bazirali na analizi pokazatelja mentalnog zdravlja te su većinom analizirali jednu ili dvije osobine Tamne trijade. Od svih crta Tamne trijade, psihopatija se pokazala kao najkonzistentniji negativan prediktor zdravstvenih ponašanja (Hudek-Knežević i sur., 2016). U nekoliko studija koje su se bavile odnosom psihopatije i zdravlja otkriveno je da psihopatija pozitivno predviđa anksioznost, depresiju, smanjenu percepciju općeg zdravlja (Beaver i sur., 2014), bolesti probavnog sustava (Hudek-Knežević i sur., 2016) i višu samoprocijenjenu reakciju na stres (Noser, Zeigler-Hill i Besser, 2014). Osim toga, otkriveno je da su osobe koje postižu visok rezultat na skali psihopatije rizične za mnoga ponašanja koja ugrožavaju zdravlje (Hudek-Knežević, Kardum i Mehić, 2016) te koja su u korelaciji sa smanjenim očekivanim životnim vijekom, kao što su impulzivno ponašanje (Jones i Paulhus, 2011), senzacionalizam, preuzimanje rizika (Adams, Luevano i Jonason, 2014), konzumiranje cigareta, ozljede (Hudek-Knežević i sur., 2016), zlouporaba supstanci (Jonason, Li i Teicher, 2010), rizično seksualno ponašanje (Hudek-Knežević, Kardum, i Krapić, 2007) i eksploatacijski stil traženja partnera (Jonason, Luevano i Adams, 2012; Kardum, Hudek-Knežević, Schmitt i Gründler, 2015). Neka od provedenih istraživanja upućuju i na pozitivnu povezanost povišene psihopatije s konzumacijom alkohola (npr. Vollrath, Knoch i Cassano, 1999). Za psihopatiju je također utvrđeno da je negativno povezana sa suočavanjem

usmjerenim na problem i traženjem socijalne podrške (Aghababaei i Błachnio, 2015). Prema Vollrath i Torgersen (2002) rizična ponašanja osoba koje postižu visok rezultat na ljestvici psihopatije proizlaze iz njihove nekonvencionalnosti i nesocijaliziranosti. Rezultati istraživanja koja se bave proučavanjem povezanosti između psihopatije i nekih psiholoških indikatora zdravlja nisu jednoznačni. Dok su neki od njih otkrili da pojedinci koji postižu viši rezultat na skali psihopatije pokazuju povećanu kardiovaskularnu reaktivnost kada su izloženi negativnim podražajima (Casey, Rogers, Burns i Yiend 2012), meta-analize psihofiziološke studije psihopatije pokazuju da viši rezultati na psihopatiji nisu povezani niti sa srčanim ritmom, niti s kardiovaskularnom reaktivnošću (Lorber, 2004). Što se tiče tjelesnog zdravlja, utvrđeno je da je psihopatija u korelaciji s rizikom od kroničnih bolesti kao što su dijabetes, visok krvni tlak, povišen kolesterol te s neurološkim bolestima poput ADD / ADHD, migrene, mucanja i tinitusa (Beaver i sur., 2014).

Najmanji broj istraživanja vezanih uz povezanost crta Tamne trijade i zdravlja provedeno je za makijavelizam. U većini provedenih istraživanja dobivena povezanost između makijavelizma i zdravlja bila je slaba ili dvosmisljena (Hudek-Knežević i sur., 2016). U preglednom radu Fehr, Samsonu i Paulhus (1992) pokazuju konzistentne pozitivne povezanosti između makijavelizma i tjeskobe. Uočene su i pozitivne korelacije s depresijom (npr. Bakir, Yilmaz, i Yavas, 1996), niskim samopoštovanjem (npr. Valentine i Fleischman, 2003), paranojom (npr. Christoffersen i Stamp, 1995) te negativne korelacije s traženjem podrške i suočavanjem usmjerenim na problem (Aghababaei i Błachnio, 2015). U istraživanju Hudek-Knežević i sur. (2016) makijavelizam se pokazao kao negativan prediktor rizika od ozljeda, bolova u kralježnici i leđima i obolijevanja od raka te pozitivan prediktor visokog krvnog tlaka. Za razliku od osoba s povišenim rezultatom na psihopatiji, koje su uglavnom orijentirane na kratkoročne dobitke, uočeno je da su osobe koje postižu visok rezultat na skali makijavelizma ponekad usmjerene na dugoročni dobitak i odgodu zadovoljstava (Jonason, Baughman, Carter, i Parker, 2015) što može biti stresno. Stoga neki autori pretpostavljaju da to stresno iskustvo može posredovati odnosu između makijavelizma i negativnih zdravstvenih ishoda (Jonason i sur., 2015).

Kao i u slučaju povezanosti makijavelizma i zdravlja, rezultati istraživanja o povezanosti narcisoidnosti i zdravstvenih ishoda su nedosljedni. S jedne strane, istraživanja pokazuju da je

narcizam pozitivno povezan sa subjektivnim osjećajem blagostanja (npr. Aghababaei i Błachnio, 2015), samopoštovanjem (npr. Sedikides, Rudich, Gregg, Kumashiro i Rusbult, 2004) i nekim poželjnim zdravstvenim ponašanjima poput redovite tjelovježbe (npr. Jonason i sur., 2015) kao i s više funkcionalnih strategija suočavanja (Aghababaei i Błachnio, 2015). Međutim, neki autori tvrde da je povezanost narcizma s pozitivnim zdravstvenim ishodima vjerojatno rezultat preklapanja između narcizma i samopoštovanja (npr. Ng, Cheung i Tam, 2014). S druge strane, uočeno je da osobe koje imaju povišen rezultat na skali narcizma pokazuju negativne učinke na različitim indeksima zdravlja. Što se tiče tjelesnog zdravlja, utvrđeno je da je narcizam pozitivno povezan s povećanom kardiovaskularnom reaktivnosti na stresne situacije kod muškaraca (Kelsey, Ornduff, McCann i Reiff, 2001), kao i kod žena (Kelsey, Ornduff, Reiff i Arthur, 2002) kao i s pojavom kožnih bolesti (Hudek-Knežević i sur., 2016). Druga pretpostavka je da povišeni narcizam može predvidjeti negativne zdravstvene ishode putem svoje povezanosti s impulzivnošću (Campbell, Goodie i Foster, 2004; Jones i Paulhus, 2011), traženjem uzbuđenja (Crysel, Crosier i Webster, 2013) i zlouporabom supstanci (Buelow i Brunell, 2014).

Spolne razlike u zdravlju većinom se pojavljuju među mlađim ispitanicima (Sweeting, 1995) i u crtama Tamne trijade. Muškarci obično imaju lošije zdravlje od žena (Shumaker i Hill, 1991) te češće boluju od tjelesnih, nego psiholoških zdravstvenih tegoba (MacIntyre, Hunt i Sweeting, 1996). Također, sve tri osobine Tamne trijade češće karakteriziraju muškarce diljem svijeta nego žene (Jonason, Li i Czarna, 2013; Jonason i sur., 2009). Spolne razlike u zdravstvenim varijablama mogu djelomično biti funkcija individualnih razlika u Tamnoj trijadi.

Jedno od istraživanja koje se bavi odnosima između svih triju crta Tamne trijade i različitih mjera mentalnog, društvenog i tjelesnog zdravlja je istraživanje Jonasona i suradnika (2015). Njihovi rezultati su uglavnom u skladu s prethodnim istraživanjima. Naime, Jonason i suradnici su uočili da je psihopatija pozitivno povezana s nizom zdravstvenih ishoda kao što su povećana depresija, učestalije preuzimanja rizika i kraći očekivani životni vijek. Makijavelizam je pozitivno povezan s lošijim mentalnim zdravljem i dobrobiti, dok je narcizam povezan s nekoliko negativnih, kao i s nekim pozitivnim zdravstvenim ishodima kao što je duži očekivani životni vijek.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati dolazi li kod partnera do uparivanja na temelju prave i/ili percipirane sličnosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama ličnosti Tamne trijade. U dosadašnjim istraživanjima percipirana sličnost se procjenjivala na više načina. Istraživači su ispitivali ljude koliko su slični svom partneru u cjelini ili u određenim područjima, ili su zatražili od sudionika da ispune upitnik (npr. o crtama ličnosti) za sebe i za partnera. Manje razlike između samoprocjene i procjene partnera predstavljale su veću percipiranu sličnost među partnerima (Tidwell, Eastwick i Finkel, 2013). Percipirana sličnost među partnerima u crtama ličnosti u ovom istraživanju operacionalizirana je kao sličnost u uzajamnoj percepciji partnera. Kako bi dobili informaciju o sličnosti (različitosti) partnera na crtama ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade usporedili smo rezultate procjene muškarca od strane žene i procjene žene od strane muškarca. Manje razlike između uzajamnih procjena partnera upućuju na veću percipiranu sličnost među partnerima.

Ispitali smo i hipotezu inicijalnog uparivanja nasuprot uslićnjavanja i hipotezu aktivnog uparivanja nasuprot socijalne homogamije. Prethodna istraživanja idu u prilog inicijalnom i aktivnom uparivanju (npr. Luo i Klohnen, 2005; Kardum i sur., 2016; i Watson i sur., 2004). U ovom istraživanju obuhvaćeni su ispitanici različitih dobnih skupina te je u uzorku prisutan velik raspon godina zajedničkog i bračnog života koji mogu pridonjeti tome da s većom sigurnošću zaključujemo o efektima inicijalnog uparivanja.

Drugi cilj ovoga istraživanja bio je ispitati kakvi su efekti samoprocijenjenih i procijenjenih razlika (sličnosti) partnera u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama ličnosti Tamne trijade na njihova samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja. Prethodna istraživanja na ovom području pretežito su uzimala u obzir povezanost određenih crta ličnosti pojedinca sa zdravstvenim ponašanjima, dok je razlika (sličnost) među partnerima u crtama ličnosti i dalje većim dijelom neistraženo područje.

2. PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Iz ciljeva proizlaze sljedeći problemi ovog rada:

1. Ispitati dolazi li kod bračnih partnera i partnera u kohabitaciji do uparivanja po sličnosti na temelju:

a) samoprocjena u crtama ličnosti Petofaktorskog modela (savjesnost, otvorenost, ugodnost, ekstraverzija i neuroticizam) –prava sličnost

b) procjene žene od strane muškarca i procjene muškarca od strane žene u crtama Petofaktorskog modela (savjesnost, otvorenost, ugodnost, ekstraverzija i neuroticizam) – percipirana sličnost/uzajamna percepcija partnera

c) samoprocjena u crtama ličnosti Tamne trijade (narcizam, makijavelizam i psihopatija) - prava sličnost

d) procjene žene od strane muškarca i procjene muškarca od strane žene u crtama Tamne trijade (narcizam, makijavelizam i psihopatija) – percipirana sličnost/uzajamna percepcija partnera

2. Ispitati je li sličnosti nastala zbog početnog uparivanja (parovi su već bili slični u početku njihove veze) ili uslićnjavanja (parovi postali sličniji tijekom vremena) i to kada je sličnost dobivena na:

a) samoprocjeni žena i muškaraca na crtama ličnosti Petofaktorskog modela.

b) samoprocjeni žena i muškaraca na crtama ličnosti Tamne trijade.

c) procjeni crta ličnosti Petofaktorskog modela žene/muškarca od strane muškarca/žene.

d) procjena crta ličnosti Tamne trijade žene/muškarca od strane muškarca/žene.

3. Ispitati odražavaju li korelacije u sličnosti aktivno uparivanje (sklonost ka uparivanju s partnerom koji je sličan na određenom obilježju) ili socijalnu homogamiju (neizravan utjecaj na partnersku sličnost zbog zajedničkog društvenog okruženja) i to kada je sličnost dobivena na:

- a) samoprocjeni žena i muškaraca na crtama ličnosti Petofaktorskog modela.
- b) samoprocjeni žena i muškaraca na crtama ličnosti Tamne trijade.
- c) procjeni crta ličnosti Petofaktorskog modela žene/muškarca od strane muškarca/žene.
- d) procjena crta ličnosti Tamne trijade žene/muškarca od strane muškarca/žene.

4. Postoje li razlike u samoprocijenjenim zdravstvenim ponašanjima žena/muškaraca s obzirom na stupanj i smjer razlike među parovima na svakoj od crta ličnosti Petofaktorskog modela i crta Tamne trijade i to kada se različitost operacionalizira kao:

- a) samoprocjena žena i muškaraca na crtama ličnosti Petofaktorskog modela
- b) samoprocjena žena i muškaraca na crtama ličnosti Tamne trijade.
- c) procjena crta ličnosti Petofaktorskog modela žene/muškarca od strane muškarca/žene.
- d) procjena crta ličnosti Tamne trijade žene/muškarca od strane muškarca/žene.

S obzirom na problem rada postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Na temelju prethodno spomenutih istraživanja o uparivanju na temelju sličnosti u crtama ličnosti možemo očekivati da će:

- a) korelacije u samoprocijenjenim crtama ličnosti Petofaktorskog modela između romantičnih partnera, koje upućuju na stvarnu sličnost među partnerima, biti niske, ali značajne.

b) korelacije procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice u crtama Petofaktorskog modela, koje upućuju na percipiranu sličnost, odnosno uzajamnu percepciju među partnerima, biti pozitivne i značajne s vrijednostima koje su nešto više od dobivene stvarne sličnosti među partnerima.

c) korelacije samoprocijenjenih crta ličnosti Tamne trijade između partnera, koje upućuju na stvarnu sličnost među partnerima, biti umjereno pozitivne.

d) korelacije procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice u crtama Tamne trijade, koje upućuju na percipiranu sličnost među partnerima, biti pozitivne i značajne s vrijednostima koje su nešto više od dobivene stvarne sličnosti među partnerima.

H2: Možemo očekivati da će samoprocijenjeni i procijenjeni značajni koeficijenti sličnosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama Tamne trijade nastati zbog početnog uparivanja (parovi su već bili slični u početku njihove veze), a ne zbog uslićnjavanja (parovi postali sličniji tijekom vremena).

H3: Možemo očekivati da će samoprocijenjene i procijenjene značajne korelacije u sličnosti partnera na crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama Tamne trijade odražavati aktivno uparivanje (sklonost ka uparivanju s partnerom koji je sličan na određenom obilježju), a ne socijalnu homogamiju (neizravan utjecaj na partnersku sličnost zbog zajedničkog društvenog okruženja).

H4: Možemo očekivati da:

a) će i muškarci i žene u parovima kod kojih je razlika u crtama ličnosti mala, pogotovo kod onih crta ličnosti koje su dokazano povezane s protektivnim zdravstvenim ponašanjima kao što su savjesnost i ugodnost, imati viša samoprocijenjena zdravstvena ponašanja u odnosu na muškarce i žene u parovima koji se više razlikuju na tim crtama ličnosti. Kada se radi o kategorijama parova u

kojima jedan član para ima viši rezultat na nekoj specifičnoj crti ne možemo točno predvidjeti smjer samoprocijenjenih zdravstvenih ponašanja jer se radi o istraživanju čija je priroda eksplorativna.

b) ne možemo točno predvidjeti efekt smjera razlike u procijenjenim crtama ličnosti petofaktorskog modela i crtama tamne trijade na procijenjena zdravstvena ponašanja partnera/partnerice jer se radi o istraživanju čija je priroda eksplorativna.

3. METODA

3.1. ISPITANICI

Istraživanje je provedeno na 188 romantičnih parova različite dobi koji su proveli u zajedničkom životu od 2 do 50 godina. Raspon dobi žena kreće se od 20 do 69 godina, a prosječna starost žena je 39.55 godina ($SD = 11.71$), dok se kod muškaraca raspon dobi kreće od 22 do 73 godine, a prosječna starost muškaraca je 42.06 godina ($SD = 12.10$). Muškarci su najčešće imali završenu srednju školu (56.9%) te su u većini zaposleni na neodređeno vrijeme (62.2%). Žene su, kao i muškarci, najčešće imale završenu srednju školu (43.6%) te su u većini bile zaposlene na neodređeno vrijeme (54.8%). Ukupan broj vjenčanih bračnih parova je 149 (79.3%) dok 39 parova (20.7%) živi u kohabitaciji. Prosječna dužina bračnog života bila je 18.18 godina ($SD = 11.13$), dok je prosječan ukupan broj godina zajedničkog života 16.61 ($SD = 11.45$).

3.2. POSTUPAK

Ispitanici su ispunjavali upitnike uz prisustvo istraživača (studenta psihologije). Prije početka ispunjavanja upitnika ispitanicima je objašnjeno da su upitnici anonimni te da će se prikupljene informacije koristiti isključivo u svrhu izrade diplomskog rada. Ispitivanja su provedena individualno. Svaki je ispitanik ispunio skupinu upitnika koja se sastojala od demografskih podataka, Petofaktorskog upitnika ličnosti (BFI), Upitnika narcisoidne ličnosti (NPI - 40), Testa makijavelizma (Mach IV - Verzija 1), Ljestvice psihopatije (SRP – III - A) i Upitnika zdravstvenih ponašanja (ZP). Budući da je ovaj rad dio većeg istraživanja ispitanici su osim ove skupine upitnika ispunili i nekolicinu drugih. Prije ispunjavanja upitnika ispitanici su pročitali opću uputu te pojedinačne upute prije svakog od navedenih upitnika. Svaki ispitanik je ispunjavao dva seta upitnika. Prvi tip upitnika odnosio se na samoprocjenu, dok su u drugom dijelu procjenjivali svog partnera/partnericu. Skup upitnika samoprocjene i procjene partnera

sastojao se od istih pitanja koja su jezično prilagođena za samoprocjenu i procjenu partnera. Važno je napomenuti da partneri nisu imali uvid u međusobne odgovore. Ispunjavanje upitnika nije bilo vremenski ograničeno, a u prosjeku je trajalo oko 45 minuta po ispitaniku. Za vrijeme ispunjavanja ispitanici su imali priliku posavjetovati se s ispitivačem ako je bilo potrebno dodatno objašnjenje. Nakon što su oba partnera ispunila upitnik njihovi upitnici su upareni pod istom šifrom (brojem) s naznačenim spolom kako bi se u obradi rezultati mogli usporediti.

3.3. INSTRUMENTARIJ

U istraživanju je korišteno pet upitnika, *Petofaktorski upitnik ličnosti (BFI; Benet-Martinez i John, 1998)*, *Upitnik narcisoidne ličnosti (NPI-40; Raskin i Terry, 1988)*, *Upitnik makijavelizma (Mach IV; Christie i Geis, 1970)* i *Ljestvica psihopatije (SRP-III-A; Williams, Paulhus i Hare, 2007)* te *Upitnik zdravstvenih ponašanja (Guten i Harris, 1979)*, ispitana su i relevantna *sociodemografska obilježja* ispitanika.

Sociodemografska obilježja

Na samom početku ispitivanja od bračnih parova i parova koji žive u kohabitaciji zatraženo je da ispune sociodemografske podatke dob, spol, stupanj obrazovanja, zaposlenost, bračni status, broj godina provedenih u braku i ukupan broj godina zajedničkog života (godine braka/kohabitacije) te postojanje i broj kroničnih bolesti.

Upitnik zdravstvenih ponašanja

Upitnik zdravstvenih ponašanja (Guten i Harris, 1979) sastoji se od 23 čestice koje mjere čestinu protektivnih zdravstvenih ponašanja („Umjereno jesti“, „Dovoljno se baviti tjelesnim aktivnostima“, „Dovoljno se relaksirati“). Protektivna zdravstvena ponašanja definirana su kao bilo koja ponašanja koja provodi osoba neovisno o njenom percipiranom ili stvarnom zdravstvenom stanju, kako bi zaštitila, promovirala ili održala svoje zdravlje, bez obzira na to je li takvo ponašanje učinkovito. Čestice su mjerene na ljestvici procjene od 1 do 5 pri čemu se 1 odnosi na nikada, a 5 na gotovo uvijek. Upitnik je korišten kao jednodimenzionalna mjera.

Budući da su sve čestice konstruirane u istom smjeru viši rezultat na ovom upitniku upućuje na pozitivna zdravstvena ponašanja i brigu o vlastitom zdravlju. Deskriptivni podaci za zdravstvena ponašanja kao i za druge mjere korištene u ovom istraživanju prikazani su u Tablici 1.

Upitnik narcisoidne ličnosti

Kao mjera narcizma korištena je hrvatska verzija *Upitnika narcisoidne ličnosti* - NPI-40 (The Narcissistic Personality Inventory; Raskin i Terry, 1988) koja se sastoji od 40 parova tvrdnji koje su uparene tako da samo jedna ukazuje na narcizam. Prikladnost korištenja upitnika na hrvatskom jeziku pokazuju Kardum i suradnici (2012). Zadatak ispitanika je odabrati jednu od dvije tvrdnje koja je bliža njihovim vlastitim osjećajima i vjerovanjima. Ukupni rezultat na upitniku dobiva se zbrajanjem tvrdnji koje upućuju na narcizam. Rezultat na upitniku se kreće između 0 i 40, gdje viši rezultat predstavlja veći stupanj narcizma (Davenport i sur., 2014). Neke od čestica koje upućuju na narcizam u tom upitniku su: „Sposobna sam na sve kada sam izazvana“, „Volim biti u centru pažnje“ i „Volim promatrati svoje tijelo“. Iako neki autori ukazuju na višefaktorsku strukturu ovog upitnika (npr. Raskin i Terry, 1988), u ovom istraživanju korišten je kao jednodimenzionalna mjera narcizma. Na hrvatskom uzorku pouzdanost unutarnje konzistencije (Cronbach alpha) cijele skale iznosi .83 (Hudek Knežević, Kardum i Gračanin, 2010), dok je u studiji Davenporta i suradnika (2014) ona iznosila .85.

Upitnik makijavelizma

Kao mjera makijavelizma korištena je hrvatska verzija *Testa makijavelizma* - Mach IV (Verzija 1) (Test of Machiavellianism; Christie i Geis, 1970) koja se sastoji od 20 tvrdnji čiju prikladnost za korištenje na hrvatskom uzorku pokazuju Kardum i suradnici (2012). Zadatak ispitanika je na ljestvici od +3 (izrazito se slažem) do -3 (izrazito se ne slažem) procijeniti u kojoj se mjeri slažu, odnosno ne slažu s navedenim tvrdnjama. Osobe koje postižu visok rezultat na ovoj skali imaju tendenciju podržavati tvrdnje kao što su „Nikad ne reci nikome pravi razlog zbog kojeg si nešto učinio, osim ako to nije korisno.“, ali ne i one poput „Većina ljudi u osnovi je dobra i ljubazna.“. Kao indeks makijavelizma koristi se ukupan rezultat na upitniku. Čestice ovog upitnika dobro zahvaćaju manipulacijsku i ciničnu prirodu makijavelističke ličnosti. Mach IV ima široku primjenu zbog svoje pouzdanosti i valjanosti.

Ljestvica psihopatije

Kao mjera psihopatije korištena je hrvatska verzija *Ljestvice psihopatije-SRP-III-A* (Self-Report Psychopathy Scale; Paulhus, Hemphill i Hare, 2012; Williams, Paulhus i Hare. 2007) koja se sastoji od 31 tvrdnje koje mjere psihopatiju. Zadatak ispitanika je upisati slovo (od A do E) uz svaku tvrdnju koje pokazuje u kojoj mjeri se slaže ili ne slaže s navedenom tvrdnjom, gdje A znači u potpunosti se ne slažem, a E u potpunosti se slažem. Iako neki autori ukazuju na višefaktorsku strukturu ovog upitnika (Williams, Paulhus i Hare. 2007), u ovom istraživanju korišten je kao jednodimenzionalna mjera psihopatije. Kardum i suradnici (2012) ukazuju na prikladnost korištenja mjere na hrvatskom jeziku.

Petofaktorski upitnik ličnosti

Petofaktorski upitnik ličnosti-BFI (Big Five Inventory; Benet Martinez i John, 1998). Upitnik je preveden i primijenjen na našem jezičnom području, te je potvrđena njegova pretpostavljena faktorska struktura (Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević, 2006). Sastoji se od 44 čestice koje opisuju 5 faktora. Neuroticizam i ekstraverzija opisani su s 8 čestica, otvorenost s 10 čestica, dok ugodnost i savjesnost opisuju 9 čestica procjene. Zadatak ispitanika je da na ljestvici procjene od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem) procijene u kojoj se mjeri pojedina tvrdnja odnosi na njih. Ukupan se rezultat za svaku crtu ličnosti dobiva zbrajanjem procjena na česticama koje sadrži pojedini faktor. Benet-Martinez i John (1998) izvještavaju o koeficijentima unutarnje konzistencije (Cronbach alpha) od .75 do .90 na američkom i španjolskom uzorku studenata, te o koeficijentima tromjesečne test-retest pouzdanosti od .80 do .90, dok Kardum i suradnici (2006) pokazuju da se koeficijenti unutarnje konzistencije na hrvatskom uzorku studenata kreću od .72 do .83. Provjerom faktorske strukture na hrvatskom jeziku potvrđena je izvorna struktura upitnika (Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević, 2006). Deskriptivni podaci za pet faktora ovoga upitnika ličnosti kao i za druge korištene mjere prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1. *Deskriptivna statistika samoprocjena za crte Tamne trijade, crte Petofaktorskog modela i zdravstvena ponašanja*

Varijable		Muškarci			Žene			<i>t</i>	<i>Cohenov d</i>
		<i>M</i>	<i>SD</i>	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	α		
Tamna trijada	Psihopatija	67.50 (11.98)		.81	60.18 (9.81)		.76	7.31**	.67
	Makijavelizam	63.74 (10.92)		.71	61.95 (10.88)		.71	2.15*	.16
	Narcizam	10.59 (7.18)		.89	9.03 (5.30)		.80	2.83**	.25
Petofaktorski model	Ekstraverzija	26.29 (2.89)		.66	27.18 (2.64)		.76	-3.40**	-.32
	Ugodnost	29.37 (3.26)		.70	29.85 (2.74)		.76	-1.68	-.16
ličnosti (BFI)	Savjesnost	29.83 (2.89)		.81	30.23 (2.59)		.77	-1.44	-.15
	Neuroticizam	23.59 (3.00)		.77	23.51 (2.81)		.81	.27	.03
	Otvorenost	34.59 (5.46)		.76	35.55 (5.26)		.80	-1.95*	-.18
Zdravstvena ponašanja		72.21 (12.30)		.87	76.51 (11.14)		.85	-4.42**	-.37

* $p < .05$; ** $p < .01$; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija; α – Cronbach's alpha; *t* – t-test; *d* – Cohenov *d*

T-testom smo utvrdili da postoje statistički značajne razlike između muškaraca i žena na protektivnim zdravstvenim ponašanjima. Dobiveno je da su protektivna zdravstvena ponašanja žena značajno češća od protektivnih zdravstvenih ponašanja muškaraca. Statistički značajna razlika dobivena je i između samoprocijenjenih crta Tamne trijade muškaraca i žena. Samoprocjena muškaraca značajno je viša na svim crtama Tamne trijade u odnosu na samoprocjenu žena. S druge strane, samoprocjena žena na crti ekstraverzije i crti otvorenosti Petofaktorskog modela značajno je viša od samoprocjene muškaraca na tim crtama. Razlika između samoprocjene muškaraca i žena nije se pokazala statistički značajnom na crtama ugodnosti, savjesnosti i neuroticizma. Jačina dobivenih razlika je na razini malog do srednjeg efekta.

Tablica 2. Deskriptivna statistika procjena partnera za crte Tamne trijade, crte Petofaktorskog modela i zdravstvena ponašanja

Varijable		Muškarci procjenjuju žene			Žene procjenjuju muškarce			<i>t</i>	Cohenov <i>d</i>
		<i>M</i>	(<i>SD</i>)	α	<i>M</i>	(<i>SD</i>)	α		
		Tamna trijada	Psihopatija	60.39 (11.38)	.83	69.49 (13.18)	.87		
	Makijavelizam	62.74(10.25)	.70	67.37 (12.33)	.80	-4.95**	-.41		
	Narcizam	10.59 (6.24)	.84	14.20 (8.17)	.90	-5.09**	-.50		
Petofaktorski model	Ekstraverzija	27.14 (3.32)	.73	26.20 (2.87)	.75	3.02*	.30		
	Ugodnost	29.70 (2.62)	.75	29.18 (2.60)	.85	1.90	.20		
ličnosti (BFI)	Savjesnost	30.44 (2.80)	.84	30.28 (2.91)	.86	.60	.06		
	Neuroticizam	23.73 (2.86)	.80	23.93 (2.82)	.82	-.64	-.07		
	Otvorenost	35.79 (6.00)	.85	34.12 (6.25)	.86	2.74**	.27		
Zdravstvena ponašanja		76.77 (11.90)	.86	70.09 (13.34)	.87	6.07**	.53		

* $p < .05$; ** $p < .01$; *M* – aritmetička sredina *SD* – standardna devijacija; α – Cronbach's alpha; *t* – t-test; *d* – Cohenov *d*

T-testom smo utvrdili da postoji statistički značajna razlika između procjene muškaraca od strane žena i procjene žena od strane muškaraca na protektivnim zdravstvenim ponašanjima. Muškarci procjenjuju protektivna zdravstvena ponašanja žena značajno češćima nego što žene procjenjuju muškarčeva protektivna zdravstvena ponašanja. Značajna razlika dobivena je i između svih procijenjenih crta Tamne trijade. Žene su muškarčev skor na svim crtama Tamne trijade procijenile značajno višim nego što su muškarci procijenili skor žena na crtama tamne trijade. S druge strane, statistički značajna razlika dobivena je i između procijenjene crte ekstraverzije i crte otvorenosti Petofaktorskog modela. Muškarci su značajno višim procijenili ekstraverziju i otvorenost žena nego što su žene procijenile muškarce na tim crtama. Jačina dobivenih razlika je na razini malog do srednjeg efekta. Razlika se nije pokazala statistički značajnom na procijenjenim crtama ugodnosti, savjesnosti i neuroticizma.

Usporedbom Tablice 1. i Tablice 2. možemo uočiti da su rezultati *t*-testova sukladni. Rezultati procjena partnera za crte Tamne trijade, crte Petofaktorskog modela i zdravstvena ponašanja istog su smjera kao i rezultati samoprocjena na tim upitnicima. Drugim riječima, pojedinci se procjenjuju na sličan način na koji ih procjenjuju i njihovi partneri.

Kako bismo detaljnije ispitali ovo slaganje izračunali smo korelacije između samoprocjene i procjene partnera. Usporedbom rezultata samoprocjene i procjene partnera dobili smo informaciju o slaganju između samopercepcije i percepcije od strane partnera. Dosadašnja istraživanja upućuju na značajno slaganje između samoprocjena i procjena partnera na crtama ličnosti s korelacijama između .40 i .60 (McCrae, 1982. i Muten, 1991). Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3. *Korelacije između samoprocjena i procjena partnera na crtama ličnosti Tamne trijade, Petofaktorskog modela i zdravstvenim ponašanjima*

Procjena partnera	Samoprocjena žena								
	P	M	Nar	E	U	S	N	O	ZP
Muškarci procjenjuju žene	.53**	.63**	.60**	.34**	.25**	.22**	.31**	.60**	.51**
	Samoprocjena muškaraca								
	P	M	Nar	E	U	S	N	O	ZP
Žene procjenjuju muškarce	.64**	.53**	.52**	.25**	.13	.35**	.19*	.49**	.65**

* $p < .05$; ** $p < .01$; P- psihopatija, M-makijavelizam, Nar-narcizam; E-ekstraverzija, U-ugodnosti, S-savjesnost, N-neuroticizam, O-otvorenost; ZP-zdravstvena ponašanja

Dobivene su značajne korelacije ($p < .01$) između svih muških i ženskih samoprocjena i procjena partnera od strane žene/muškarca na protektivnim zdravstvenim ponašanjima i na svim ispitanim crtama ličnosti Tamne trijade i Petofaktorskog modela, uz izuzetak korelacije između samoprocjene muškarca i procjene muškarca od strane žene na crti neuroticizma ($p < .05$). Korelacija između samoprocjene muškarca i procjene muškarca od strane žene na crti ugodnosti se nije pokazala značajnom.

4. REZULTATI

Dolazi li kod partnera do uparivanja na temelju prave i/ili percipirane sličnosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade? Je li dobivena sličnost rezultat početnog uparivanja ili uslićnjavanja i odražava li aktivno uparivanje ili socijalnu homogamiju?

Kako bismo utvrdili dolazi li kod bračnih partnera i partnera u kohabitaciji do uparivanja po sličnosti na temelju crta ličnosti Petofaktorskog modela (savjesnost, ugodnost, neuroticizam, otvorenost i ekstraverzija) i crta Tamne trijade (narcizma, makijavelizma i psihopatije) izračunate su korelacije između rezultata samoprocjene muškaraca na BFI te na upitnicima narcisoidne ličnosti, makijavelizma i na ljestvici psihopatije s rezultatima samoprocjene njihovih partnerica na istim upitnicima. Ove korelacije nazivaju se prava sličnost među partnerima. Nakon toga su izračunate korelacije između rezultata procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice kako bismo dobili percipiranu sličnost među partnerima u crtama Petofaktorskog modela i crtama Tamne trijade.

Kako bismo saznali jesu li značajni koeficijenti sličnosti u samoprocijenjenim i procijenjenim crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama Tamne trijade nastali zbog početnog uparivanja (parovi su već bili slični u početku njihove veze) ili uslićnjavanja (parovi postali sličniji tijekom vremena) izračunali smo parcijalne korelacije gdje smo kontrolirali efekt broja godina zajedničkog života. Izračunali smo i odražavaju li korelacije u samoprocijenjenim i procijenjenim sličnostima u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade aktivno uparivanje (sklonost k uparivanju s partnerom koji je sličan na određenom obilježju) ili socijalnu homogamiju (neizravan utjecaj na partnersku sličnost zbog zajedničkog društvenog okruženja) tako što smo izračunali parcijalne korelacije kod kojih smo kontrolirali efekt dobi i obrazovanja muškaraca i žena kao i interakciju obrazovanja muškaraca i žena. Dobivene korelacije asortativnog uparivanja za pravu i percipiranu sličnost na crtama Petofaktorskog modela te parcijalne korelacije efekta broja godina zajedničkog života te dobi i obrazovanja detaljno su prikazani u Tablici 4., dok su rezultati asortativnog uparivanja partnera za pravu i percipiranu sličnost između crta ličnosti Tamne trijade s pripadajućim parcijalnim korelacijama prikazani u Tablici 5.

Tablica 4. Korelacije i parcijalne korelacije samoprocjene crta ličnosti Petofaktorskog modela između partnera (prava sličnost) te korelacije i parcijalne korelacije između rezultata procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice (percipirana sličnost)

<i>Prava sličnost između partnera</i>						
<i>Muškarci (N=188)</i>	<i>Žene</i>					
	<i>Ekstraverzija</i>	<i>Ugodnost</i>	<i>Savjesnost</i>	<i>Neuroticizam</i>	<i>Otvorenost</i>	
<i>Ekstraverzija</i>	.17*	.11	.04	.04	.14	
	.17*	.12	.03	.07	.13	
	.18*	.12	.04	.04	.16*	
<i>Ugodnost</i>	.16*	.16*	.02	.03	.08	
	.15*	.17*	.04	.09	.10	
	.14*	.16*	.04	.04	.10	
<i>Savjesnost</i>	-.07	.06	.04	.00	-.02	
	-.02	.04	-.02	.00	-.03	
	-.05	.01	-.03	-.04	-.02	
<i>Neuroticizam</i>	.05	.17*	.08	.16*	.04	
	.05	.17*	.05	.16*	.04	
	.05	.13*	.04	.14	.03	
<i>Otvorenost</i>	.08	.16*	.14	.07	.20**	
	.10	.16*	.12	.05	.19**	
	.11	.15*	.10	.04	.21**	

<i>Percipirana sličnost između partnera</i>						
<i>Muškarac percipira ženu</i>	<i>Žena percipira muškarca</i>					
<i>Ekstraverzija</i>	.12	.07	.02	-.10	.13	
	.13	.07	.04	-.11	.13	
	.12	.09	.03	-.08	.14	
<i>Ugodnost</i>	.05	.04	.07	-.04	.03	
	.02	.02	.06	-.02	.02	
	.05	.08	.03	-.04	.03	
<i>Savjesnost</i>	.03	.06	.21**	.00	.17*	
	.01	.08	.17*	-.01	.14*	
	.01	.10	.14	-.02	.18**	
<i>Neuroticizam</i>	.12	.05	.18*	.11	.09	
	.10	.02	.16*	.13	.09	
	.13	.10	.16*	.11	.10	
<i>Otvorenost</i>	.04	-.07	-.09	-.02	.13	
	.04	-.06	-.10	-.04	.11	
	.03	-.03	-.13	-.03	.11	

* $p < .05$; ** $p < .01$; prvi red – korelacije između muškaraca i žena; drugi red - parcijalne korelacije (kontrola trajanja zajedničkog života); treći red - parcijalne korelacije (kontrola dobi i obrazovanja muškaraca i žena te njihove interakcije)

Kada se radi o samoprocjenama (pravoj sličnosti), dobivene su niske, ali značajne povezanosti u crtama Petofaktorskog modela između svih parova uz izuzetak sličnosti na crti savjesnosti koja se nije pokazala značajnom. Najznačajnija povezanost dobivena je između samoprocijenjene muške i ženske otvorenosti ($r = .20$; $p < .01$) dok su nešto manje, ali i dalje značajne povezanosti dobivene na samoprocijenjenim crtama ekstraverzije ($r = .17$; $p < .05$), ugodnosti ($r = .16$; $p < .05$) i na neuroticizmu ($r = .16$; $p < .05$).

S druge strane, korelacije između rezultata procjene žene od strane muškarca i procjene muškarca od strane žene (percipirana sličnost) na crtama ličnosti Petofaktorskog modela se nisu pokazale značajnima, uz izuzetak niske, ali značajne percipirane sličnosti među partnerima na crti savjesnosti ($r = .21$; $p < .01$).

Kada smo kontrolirali efekt broja godina zajedničkog života korelacije među partnerima u crtama Petofaktorskog modela se nisu značajno promijenile. Kao i u slučaju bez kontrole trajanja zajedničkog života najznačajnija povezanost, iako neznatno niža, javila se između samoprocijenjene muške i ženske otvorenosti ($r = .19$; $p < .01$) dok su nešto manje, ali i dalje značajne povezanosti dobivene na samoprocijenjenim crtama ekstraverzije ($r = .17$; $p < .05$) i neuroticizma ($r = .16$; $p < .05$). Neznatno viša povezanost među partnerima javila se na crti ugodnosti ($r = .17$; $p < .05$).

Korelacije među partnerima u crtama Petofaktorskog modela se nisu značajno promijenile ni uz kontrolu dobi i obrazovanja partnera uz izuzetak granično značajnog smanjenja na neuroticizmu ($r = .14$; $p = .06$). Razina povezanosti između samoprocijenjene muške i ženske otvorenosti ($r = .21$; $p < .01$) i ekstraverzije ($r = .18$; $p < .05$) nije se značajno povećala dok je povezanost dobivena na samoprocijenjenoj crti ugodnosti ($r = .16$; $p < .05$) ostala nepromijenjena.

S druge strane, parcijalne korelacije između rezultata procjene žene od strane muškarca i procjene muškarca od strane žene na crtama ličnosti Petofaktorskog modela nisu se pokazale značajnima niti uz kontrolu trajanja veze. Kao i u slučaju bez kontrole godina zajedničkog života jedina značajna percipirana sličnost uočena je na crti savjesnosti ($r = .17$; $p < .05$). Zbog djelovanja trajanja veze povezanost među partnerima na crti savjesnosti se značajno smanjila te je s razine značajnosti od .01 pala na razinu značajnosti od .05.

Parcijalne korelacije između rezultata procjene žene od strane muškarca i procjene muškarca od strane žene na crtama ličnosti Petofaktorskog modela nisu se pokazale značajnima ni uz kontrolu dobi i obrazovanja partnera. Dobivena percipirana sličnost među partnerima na savjesnosti ($r = .21$; $p < .01$) uz kontrolu dobi i obrazovanja muškaraca i žena te interakcije ova dva termina više nije statistički značajna ($r = .14$; $p = .06$).

Tablica 5. Korelacije i parcijalne korelacije samoprocjene crta ličnosti Tamne trijade između partnera (prava sličnost) i korelacije i parcijalne korelacije između rezultata procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice (percipirana sličnost)

<i>Prava sličnost između partnera</i>			
<i>Muškarci</i>	<i>Žene</i>		
<i>Ukupno (N=188)</i>	<i>Psihopatija</i>	<i>Narcizam</i>	<i>Makijavelizam</i>
<i>Psihopatija</i>	.23**	.22**	.17*
	.19**	.19**	.14
	.17*	.19**	.09
<i>Narcizam</i>	.05	.30**	.14
	.00	.22**	.04
	.00	.22**	.04
<i>Makijavelizam</i>	.19*	.21**	.45**
	.17*	.15*	.42**
	.16*	.15*	.42**
<i>Percipirana sličnost između partnera</i>			
<i>Muškarac percipira</i>	<i>Žena percipira muškarca</i>		
<i>ženu</i>			
<i>Psihopatija</i>	.24**	.13	.18*
	.24**	.15*	.15*
	.21**	.15*	.15*
<i>Narcizam</i>	.01	.09	.10
	.00	.06	.03
	.04	.06	.07
<i>Makijavelizam</i>	.26**	.14*	.40**
	.28**	.14*	.36**
	.29**	.15*	.37**

* $p < .05$; ** $p < .01$; prvi red – korelacije; drugi red - parcijalne korelacije (kontrola trajanja zajedničkog života), treći red - parcijalne korelacije (kontrola dobi i obrazovanja muškaraca i žena te interakcija ova dva termina)

Kada se radi o samoprocjenama (pravoj sličnosti) dobivene su značajne povezanosti u crtama ličnosti Tamne trijade. Najznačajnija povezanost javila se između samoprocijenjenog muškog i

ženskog makijavelizma ($r = .45$; $p < .01$) dok su nešto manje, ali i dalje značajne povezanosti dobivene na samoprocijenjenim crtama narcizma ($r = .30$; $p < .01$) i psihopatije ($r = .23$; $p < .01$).

Korelacije između rezultata procjene žene od strane muškarca i procjene muškarca od strane žene (percipirana sličnost) na crtama ličnosti Tamne trijade su se također pokazale značajnima (za psihopatiju i makijavelizam). Kao i kod procjene prave sličnosti, najviša percipirana sličnost između partnera također je dobivena na crti makijavelizma ($r = .40$; $p < .01$), nešto niža, ali i dalje značajna percipirana sličnost među partnerima dobivena je na crti psihopatije ($r = .24$; $p < .01$) dok se percipirana sličnost među partnerima na crti narcizma nije pokazala statistički značajnom.

Kada smo kontrolirali efekt broja godina zajedničkog života korelacije među partnerima u crtama Tamne trijade su se smanjile, ali im se značajnost nije promijenila. Kao i u slučaju bez kontrole trajanja zajedničkog života najznačajnija povezanost, iako neznatno niža, pojavila se između samoprocijenjenog muškog i ženskog makijavelizma ($r = .42$; $p < .01$) dok su nešto manje, ali i dalje značajne povezanosti dobivene na samoprocijenjenim crtama narcizma ($r = .22$; $p < .01$) i psihopatije ($r = .19$; $p < .01$).

Korelacije među partnerima u crtama Tamne trijade se nisu značajno smanjile ni uz kontrolu dobi i obrazovanja partnera, uz izuzetak značajnog smanjenja povezanosti na crti psihopatije ($r = .17$; $p < .05$) gdje je razina povezanosti sa .01 pala na .05. Neznatno niža, ali i dalje najznačajnija povezanost pojavila se između samoprocijenjenog muškog i ženskog makijavelizma ($r = .42$; $p < .01$) i narcizma ($r = .22$; $p < .01$).

Kada smo kontrolirali efekt trajanja zajedničkog života korelacije između rezultata procjene žene od strane muškarca i procjene muškarca od strane žene na crtama ličnosti Tamne trijade su se također pokazale značajne. Najviša percipirana sličnost između partnera, iako nešto niža nego u slučaju bez kontrole trajanja zajedničkog života, dobivena je na crti makijavelizma ($r = .36$; $p < .01$), nešto niža percipirana sličnost među partnerima dobivena je na crti psihopatije ($r = .24$; $p < .01$) dok se percipirana sličnost među partnerima na crti narcizma nije pokazala statistički značajnom.

Korelacije između rezultata procjene žene od strane muškarca i procjene muškarca od strane žene na crtama ličnosti Tamne trijade su se pokazale značajne i uz kontrolu dobi i obrazovanja, uz izuzetak narcizma. Percipirana sličnost između partnera na crti makijavelizma se nije značajno smanjila ($r = .37$; $p < .01$), dok se percipirana sličnost među partnerima na crti psihopatije ($r = .21$; $p < .01$) neznatno smanjila u odnosu na slučaj bez kontrole dobi i obrazovanja.

Efekti razlika u samoprocjeni i procjeni partnera na crtama Petofaktorskog modela i crtama Tamne trijade na zdravstvena ponašanja muškaraca i žena

Kako bismo ispitali efekte samoprocijenjenih i procijenjenih sličnosti odnosno različitosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama ličnosti Tamne trijade među partnerima na protektivna zdravstvena ponašanja muškaraca i žena prvo su izračunate razlike među partnerima u samoprocjeni i procjeni partnera na crtama Petofaktorskog modela i crtama Tamne trijade nakon čega su efekti razlika ispitani analizom varijance. Prvo su standardizirani skorovi muškaraca i žena na svima navedenim crtama, nakon toga su od standardiziranih skorova muškaraca oduzeti standardizirani skorovi žena za svaku crtu ličnosti te je tako dobiven indeks razlike za pojedinu crtu ličnosti. Veća razlika u skorovima između muškarca i žene ukazuje na manju sličnost parova na određenoj crti ličnosti.

Kako bismo ispitali razlike u smjeru različitosti partnera za svaku crtu ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade određene su tri grupe ispitanika. Grupe su podijeljene na temelju aritmetičke sredine i standardne devijacije na varijabli indeksa razlike za svaku pojedinu crtu ličnosti. Parovi čiji su skorovi bili do $-.05$ SD od aritmetičke sredine pripali su u prvu grupu u kojoj žene postižu viši skor na određenoj crti ličnosti od svojih partnera, parovi čiji su skorovi bili $\pm .05$ SD od aritmetičke sredine pripali su drugoj grupi koju smo definirali kao grupu u kojoj muškarci i žena imaju sličan rezultat, dok su parovi sa skorovima iznad $.05$ SD od aritmetičke sredine pripali trećoj grupi u kojoj muškarci imaju viši skor od svojih partnerica na određenoj crti ličnosti.

Ukupno su provedene 32 jednosmjerne analize varijanci. Jednosmjerne analize varijanci provedene su kako bismo utvrdili postoje li razlike u samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima muškaraca i žena između samoprocijenjenih crta ličnosti Petofaktorskog modela i crta Tamne trijade za 3 navedene skupine ispitanika: prva skupina u kojoj muškarci imaju niži skor od žena, druga skupina u kojoj partneri imaju podjednak skor i treća skupina u kojoj muškarci imaju viši skor od žena na određenoj crti ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade. Kako bismo utvrdili postoje li razlike u zdravstvenim ponašanjima žena/muškaraca između procijenjenih crta ličnosti Petofaktorskog modela i crta ličnosti Tamne trijade od strane partnera za tri skupine ispitanika od kojih su u prvoj skupini muškarci procijenili svoje partnerice višima na jednoj od crta Petofaktorskog modela i crta Tamne trijade nego što su one procijenile svoje partnere, u drugoj skupini nije bilo razlika između procjene partnera od strane partnerice i procjene partnerice od strane partnera, a u trećoj su skupini muškarci procijenili svoje partnerice nižima na jednoj od crta Petofaktorskog modela i crta Tamne trijade nego što su one procijenile svoje partnere.

Dvadeset jednosmjernih analiza varijanci provedeno je na podacima vezanim uz crte Petofaktorskog modela ličnosti. Od toga je deset jednosmjernih analiza varijance provedeno s ciljem utvrđivanja postojanja razlika među grupama u samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima muškaraca/žena (5 za muškarce 5 za žene) između tri skupine ispitanika različite razlike (sličnosti) među partnerima na samoprocijenjenim crtama Petofaktorskog modela. Dodatnih deset jednosmjernih analiza varijanci provedeno je kako bismo utvrdili postojanje razlike među grupama u samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima muškaraca/žena (u pet su zavisne varijable bile zdravstvena ponašanja muškaraca, a u drugih pet zdravstvena ponašanja žena) između tri skupine ispitanika različite razlike (sličnosti) među partnerima na crtama Petofaktorskog modela procijenjenim od strane partnera/partnerice.

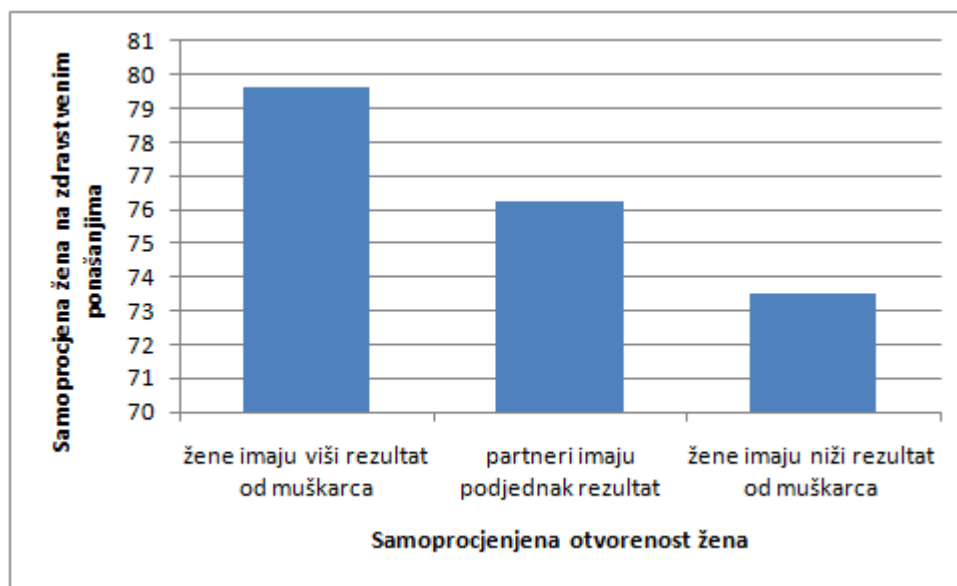
Dvanaest jednosmjernih analiza varijanci provedeno je na crtama Tamne trijade. Od toga je šest jednosmjernih analiza varijance provedeno s ciljem utvrđivanja postojanja razlika među grupama u samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima muškaraca/žena (u tri su zavisne varijable bile zdravstvena ponašanja žena, a u druge tri zdravstvena ponašanja muškaraca) između tri skupine ispitanika različite razlike (sličnosti) među partnerima na

samoprocijenjenim crtama Tamne trijade. Dodatnih šest jednosmjernih analiza varijanci provedeno je kako bismo utvrdili postojanje razlike među grupama u samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima muškaraca/žena (tri za muškarce, tri za žene) između tri skupine ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u međusobnoj procjeni partnera na crtama ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade.

U provedenim analizama samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja žene/muškarca bila su zavisna varijabla, dok je rezultat žena/muškarca na samoprocijenjenim crtama ličnosti i crtama procijenjenim od strane partnera/partnerice za Petofaktorski model i Tamnu trijadu predstavljao nezavisnu varijablu (faktor) prema kojem su se razlikovale tri nezavisne skupine ispitanika.

Od ukupnog broja provedenih analiza za crte Petofaktorskog modela kada je zavisna varijabla samoprocjena zdravstvenih ponašanja žena, samo se jedna analiza varijance pokazala značajnom i to na crti otvorenosti. Stupanj protektivnih zdravstvenih ponašanja u trima skupinama ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u samoprocjenama otvorenosti prikazan je na Slici 2.

Slika 2. Stupanj protektivnih zdravstvenih ponašanja u trima skupinama ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u samoprocjenama otvorenosti

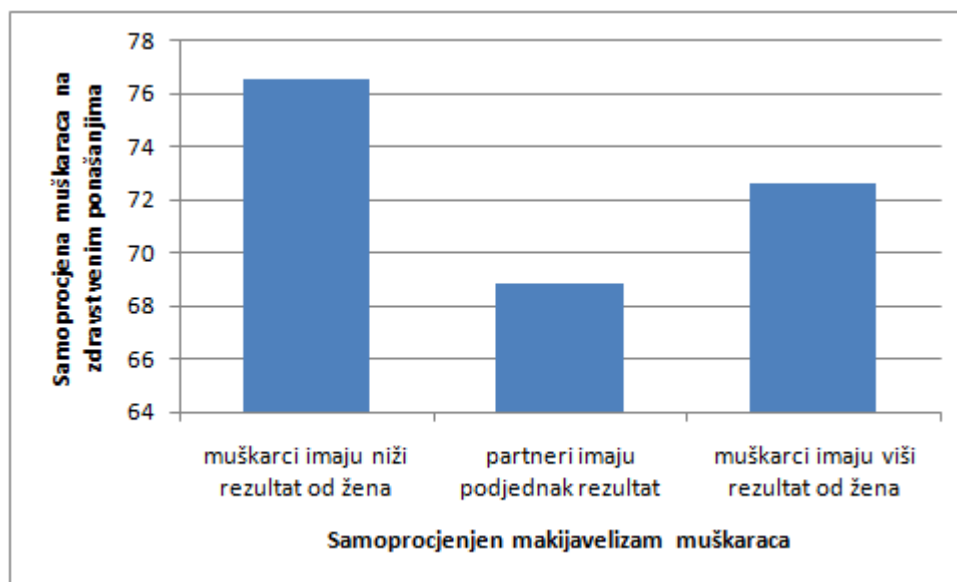

Utvrđeno je da se grupe statistički značajno razlikuju u samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima ($F(2,183) = 4.86, p < .01, \eta^2 = 0.05$). Kako bismo utvrdili među kojim skupinama ispitanika postoji razlika proveden je post hoc test višestruke usporedbe u parovima (Scheffe). Njime je utvrđeno da se statistički značajno razlikuje grupa 1 ($M = 79.62, SD = 10.69$) od grupe 3 ($M = 73.5, SD = 9.68$). Iz Slike 2 možemo uočiti da one žene koje imaju veći rezultat na samoprocjeni otvorenosti procjenjuju svoja protektivna zdravstvena ponašanja češćima od onih koje se na otvorenosti procjenjuju nižima nego što se procjenjuju njihovi partneri. Ta razlika se ne javlja kod partnera koji procjenjuju svoju otvorenost podjednako.

Kako bismo utvrdili postoje li razlike u zdravstvenim ponašanjima žena/muškaraca s obzirom na sličnost (različitost) parova na svakoj od crta ličnosti Tamne trijade kada je sličnost (različitost) operacionalizira kao samoprocjena žena i muškaraca na protektivnim zdravstvenim ponašanjima proveli smo 6 jednosmjernih analiza varijance. Osim toga, 6 jednosmjernih analiza varijance provedeno je s ciljem utvrđivanja postojanja razlika u samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima između tri skupine ispitanika različite procijenjene razlike (sličnosti) među partnerima na crtama ličnosti Tamne trijade. Od ukupnih 12 provedenih analiza na ovom tipu varijabli, 5 analiza varijanci se pokazalo značajnima.

Rezultati analize u kojoj je zavisna varijabla rezultat samoprocjene zdravstvenih ponašanja muškarca, a nezavisna 3 skupine ispitanika koje se razlikuju po rezultatu na makijavelizmu prikazani su na Slici 3.

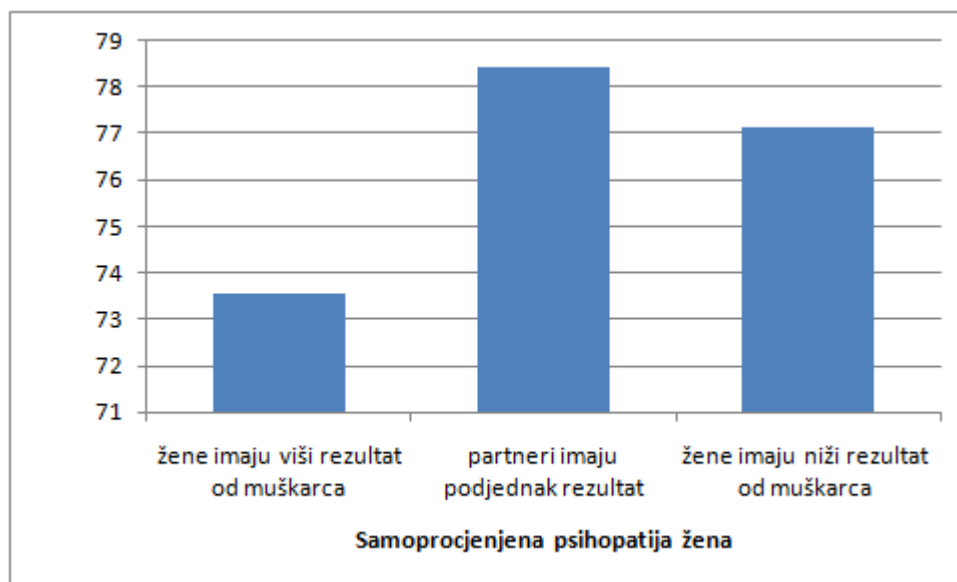
Slika 3. Stupanj protektivnih zdravstvenih ponašanja u trima skupinama ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u samoprocjenama makijavelizma

U analizi u kojoj je zavisna varijabla rezultat samoprocjene zdravstvenih ponašanja muškarca, a nezavisna 3 skupine ispitanika koje se razlikuju po rezultatu na makijavelizmu utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika među grupama u zastupljenosti protektivnih zdravstvenih ponašanja muškaraca ($F(2,185) = 6.76, p < .01; \eta^2 = 0.07$). Post hoc testom (Scheffe) utvrđeno je da se statistički značajno razlikuje grupa 1 ($M = 76.59, SD = 11.64$) od grupe 2 ($M = 68.83, SD = 12.05$). Iz Slike 3. vidljivo je da oni muškarci koji imaju niži rezultat na samoprocjeni makijavelizma od žena procjenjuju svoja protektivna zdravstvena ponašanja češćima od onih muškaraca koji procjenjuju svoj makijavelizam podjednako kao što i njihova partnerica procjenjuje svoj makijavelizam. Usporedba između grupa pokazuje da između drugih grupa nema razlike.

U sljedećoj analizi zavisna varijabla bila je rezultat samoprocjene zdravstvenih ponašanja žena, dok je nezavisna varijabla bila razlika partnera na samoprocjenjenoj crti psihopatije (3 grupe). Dobiveni rezultati prikazani su na Slici 4.

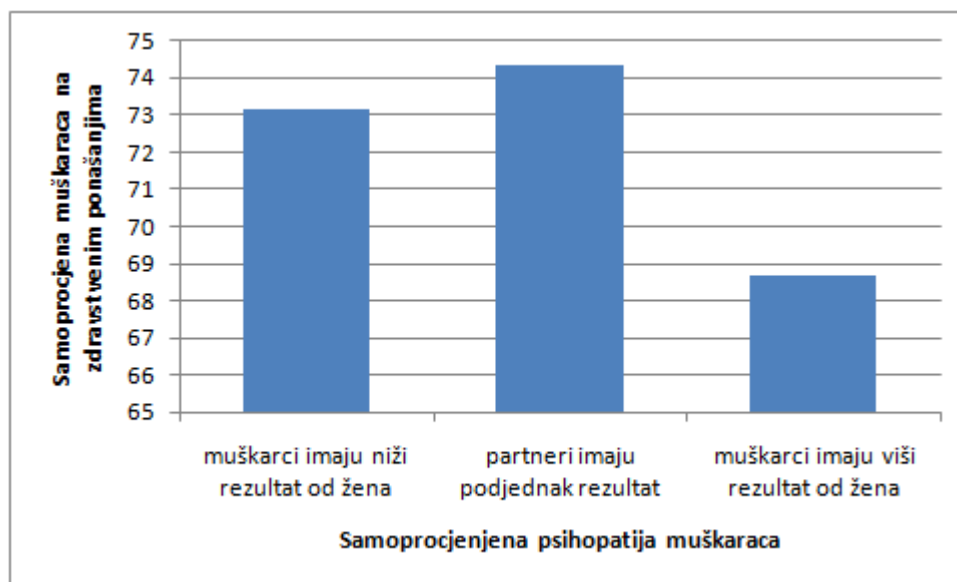
Slika 4. Stupanj samoprocijenjenih protektivnih zdravstvenih ponašanja u trima skupinama ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u samoprocjenama psihopatije

Utvrđeno je da se grupe ispitanika značajno razlikuju u iskazanim samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima žena ($F(2,180) = 3.18, p < .05 ; \eta^2 = 0.03$). Post hoc testom višestruke usporedbe (Scheffe) utvrđeno je da se statistički značajno razlikuje grupa 1 ($M = 73.57, SD = 9.74$) od grupe 2 ($M = 78.43, SD = 11.83$). Iz Slike 4 možemo vidjeti da one žene koje imaju viši rezultat na samoprocjeni psihopatije od muškaraca procjenjuju svoja protektivna zdravstvena ponašanja rjeđima od onih žena koje se na psihopatiji procjenjuju slično kao i njihovi partneri. Ova razlika se ne javlja kod žena koje procjenjuju svoju psihopatiju nižom od samoprocijenjenog skora njihovih partnera na ovoj crti.

U sljedećoj analizi zavisna varijabla bila je rezultat samoprocjene zdravstvenih ponašanja muškaraca, dok je nezavisna varijabla bila razlika partnera na samoprocijenjenoj crti psihopatije (3 grupe). Dobiveni rezultati prikazani su na Slici 5.

Slika 5. Stupanj protektivnih zdravstvenih ponašanja u trima skupinama ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u samoprocjenama psihopatije

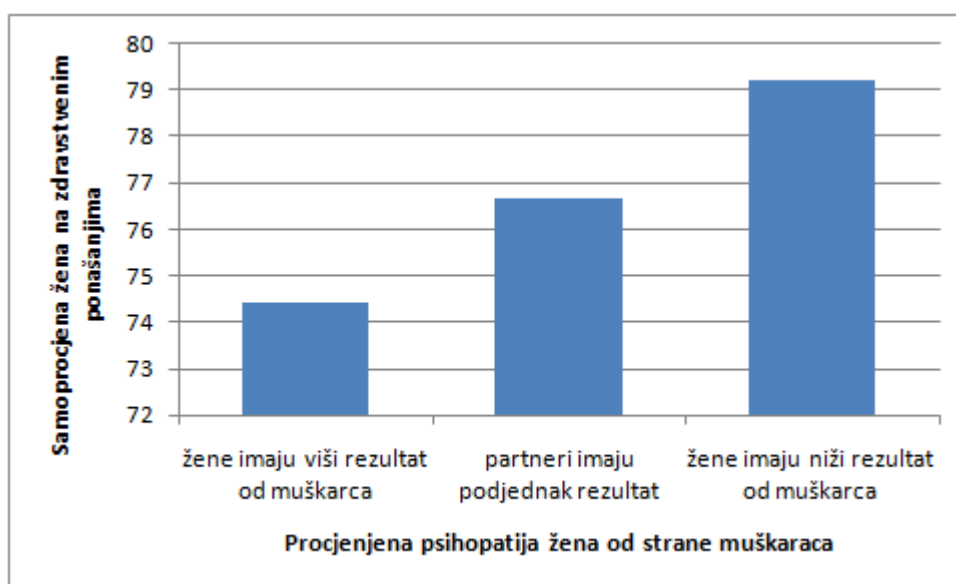

Nadalje, utvrđeno je da se grupe ispitanika temeljene na sličnosti (različitosti) partnera na samoprocjenjenoj psihopatiji značajno razlikuju u iskazanim protektivnim zdravstvenim ponašanjima muškaraca ($F(2,182) = 3.73, p < .05; \eta^2 = 0.04$). Post hoc testom višestruke usporedbe (Scheffe) utvrđeno je da se statistički značajno razlikuje grupa 2 ($M = 74.37, SD = 12.93$) od grupe 3 ($M = 68.69, SD = 12.51$). Na Slici 5. možemo uočiti da oni muškarci koji imaju podjednak rezultat na samoprocjeni psihopatije kao i njihove partnerice procjenjuju svoja protektivna zdravstvena ponašanja češćima od onih muškaraca koji se na psihopatiji procjenjuju višima nego što se procjenjuju njihove partnerice. Ta razlika se ne javlja kod muškaraca koji se na psihopatiji procjenjuju niže od svojih partnerica.

Kako bismo utvrdili postoje li razlike u zdravstvenim ponašanjima žena/muškaraca između tri skupine ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u međusobnoj procjeni partnera na crtama ličnosti Tamne trijade proveli smo 6 jednosmjernih analiza varijance. U tri analize zavisne varijable bile su zdravstvena ponašanja žena, a u druge tri zdravstvena ponašanja muškaraca. Od šest analiza dvije su pokazale značajne razlike među grupama.

Rezultati analize u kojoj je zavisna varijabla bila rezultat samoprocjene zdravstvenih ponašanja žena, dok je nezavisna varijabla bila procijenjena psihopatija žena od strane muškaraca, prikazani su na Slici 6.

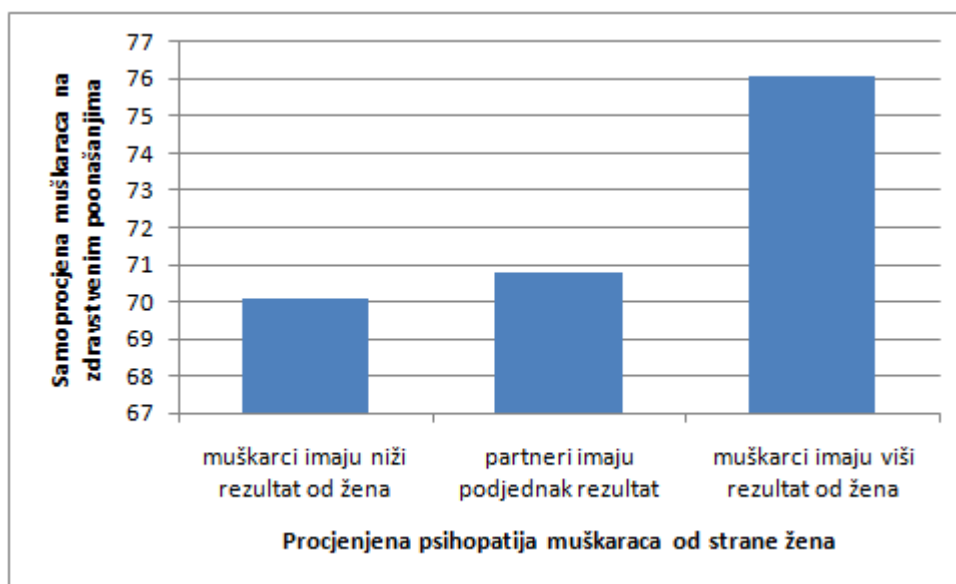
Slika 6. Stupanj protektivnih zdravstvenih ponašanja u trima skupinama ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u međusobnoj procjeni partnera na crti psihopatije

Utvrđeno je da se grupe ispitanika temeljene na sličnosti (različitosti) partnera na procijenjenoj psihopatiji žena od strane muškaraca značajno razlikuju u iskazanim samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima žena ($F(2,175) = 2.77, p = .05; \eta^2 = 0.03$). Post hoc testom višestruke usporedbe (Scheffe) utvrđeno je da se statistički značajno razlikuje grupa 1 ($M = 74.43, SD = 11.48$) od grupe 3 ($M = 79.20, SD = 11.22$). Iz Slike 6. možemo uočiti da su protektivna zdravstvena ponašanja žena češća ako muškarci psihopatiju žena procjene nižom od vlastite nego što su u slučaju kada muškarci procjene da je psihopatija njihovih partnerica (žena) viša od njihove.

Rezultati analize u kojoj je zavisna varijabla bila rezultat samoprocjene zdravstvenih ponašanja muškaraca, dok je nezavisna varijabla bila procijenjena psihopatija muškaraca od strane žena, prikazani su na Slici 7.

Slika 7. Stupanj protektivnih zdravstvenih ponašanja u trima skupinama ispitanika kreiranih s obzirom na razlike/sličnosti u međusobnoj procjeni partnera na crti psihopatije

Grupe ispitanika temeljene na sličnosti (različitosti) partnera na procijenjenoj psihopatiji muškaraca od strane žena se značajno razlikuju u iskazanim samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima muškaraca ($F(2,177) = 4.39, p = .01; \eta^2 = 0.05$). Post hoc testom višestruke usporedbe (Scheffe) utvrđeno je da se statistički značajno razlikuju grupa 1 ($M = 70.08, SD = 12.36$) i 2 ($M = 70.78, SD = 11.54$) od grupe 3 ($M = 76.10, SD = 12.62$). Iz Slike 7. možemo uočiti da su protektivna zdravstvena ponašanja muškaraca češća u slučaju kada žene procjene da muškarci imaju višu psihopatiju od njih nego što su u slučaju kada im je procijenjena

psihopatija podjednaka ili kada muškarci imaju nižu procijenjenu psihopatiju od svojih partnerica.

Kako bismo saznali kakvi su efekti samoprocijenjenih i procijenjenih razlika (sličnosti) partnera u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama ličnosti Tamne trijade na samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja muškaraca i žena provedene su jednosmjerne analize varijanci. Ukupno su provedene 32 jednosmjerne analize varijanci od kojih se 5 analiza pokazalo značajnima. Rezultati usporedbe jednosmjernih analiza varijanci prikazani su u Tablici 6.

Tablica 6. *Prikaz značajnih razlika među trima grupama ispitanika na jednosmjernim analizama varijance za crte otvorenosti, Makijavelizma i psihopatije i to kada se radi o razlikama u samoprocjenama i procjenama partnera*

Crte ličnosti	Samoprocjena		Procjena partnera	
	Ž	M	Ž	M
Otvorenost	1 > 3	1=2=3	1=2=3	1=2=3
Makijavelizam	1=2=3	1 > 2	1=2=3	1=2=3
Psihopatija	1 < 2	2 > 3	1 i 2 < 3	1 < 3

1. skupina u kojoj muškarci imaju niži samoprocjenjeni rezultat od žene, 2. skupina u kojoj partneri imaju podjednak samoprocjenjeni rezultat, 3. skupina u kojoj muškarci imaju viši samoprocjenjeni rezultat od žena

Iz Tablice 7. možemo vidjeti da žene koje imaju viši rezultat na samoprocjeni otvorenosti procjenjuju svoja protektivna zdravstvena ponašanja češćima od onih žena koje se na otvorenosti procjenjuju nižima nego što se procjenjuju njihovi partneri. Muškarci koji imaju niži rezultat na samoprocjeni makijavelizma procjenjuju svoja protektivna zdravstvena ponašanja češćima od onih muškaraca koji procjenjuju svoj makijavelizam podjednako kao što i njihova partnerica

procjenjuje svoj makijavelizam. Kada je riječ o zdravstvenim ponašanjima povezanim s razlikom među partnerima u skoru na psihopatiji dobiveni rezultati upućuju da će se i muškarci i žene više uključivati u protektivna zdravstvena ponašanja ako postoji percipirana procjena muškarčeve više i ženine niže psihopatije. S druge strane, rezultati samoprocjena upućuju na to da će zdravstvena ponašanja i žena i muškaraca biti viša, ako su slični na skorovima psihopatije.

4. RASPRAVA

Jedan od ciljeva ovog rada bio je ispitati dolazi li kod partnera do uparivanja na temelju prave i/ili percipirane sličnosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama ličnosti Tamne trijade, te je li sličnost rezultat početnog uparivanja ili usličnjavanja i odražava li sličnost aktivno uparivanje ili socijalnu homogamiju. Osim toga zanimalo nas je i kakvi su efekti samoprocijenjenih i procijenjenih razlika (sličnosti) partnera u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama ličnosti Tamne trijade na njihova samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja. Drugim riječima, zanimalo nas je hoće li i u kojem smjeru postojati razlika u samoprocijenjenim protektivnim zdravstvenim ponašanjima parova s obzirom na pravu i percipiranu sličnost u crtama ličnosti.

Dolazi li kod partnera do uparivanja na temelju prave i/ili percipirane sličnosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama ličnosti Tamne trijade?

Sličnost ili pozitivno uparivanje u crtama ličnosti se često određuje prema značajnim pozitivnim korelacijama između rezultata partnera na određenoj crti ličnosti (npr. između partnerove ekstraverzije i partneričine ekstraverzije). U većini istraživanja o asortativnom uparivanju na osnovi crta ličnosti Petofaktorskog modela pronađene su male, ali značajne pozitivne korelacije među romantičnim partnerima reda veličine .20 (npr. Botwin, Buss i Shackelford, 1997; Buss, 1985; McCrae, 1996; Watson, Hubbard i Wiese, 2000). Rezultati ovog istraživanja pokazali su da se partneri uparuju na temelju prave sličnosti u crtama ličnosti Petofaktorskog modela uz izuzetak savjesnosti. Povezanost se pokazala nisko do umjereno pozitivnom s najvišim korelacijama na crti otvorenosti ($r = .20$) (Tablica 4.).

S druge strane, korelacije između rezultata procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice (percipirana sličnost) na crtama ličnosti Petofaktorskog modela se nisu pokazale značajnima uz izuzetak značajne percipirane sličnosti na crti savjesnosti. Ovi rezultati su u suprotnosti s dobivenim korelacijama na samoprocjenama partnera na crtama

ličnosti petofaktorskog modela. Drugim riječima, kada se partneri međusobno procjenjuju po crtama ličnosti petofaktorskog modela tada je njihova sličnost manja nego kada koreliramo njihove samoprocjene, odnosno, percipirana realnost je drugačija od realnosti.

Iako postoji neslaganje između stvarne i percipirane sličnosti, partneri su bili relativno uspješni u procjeni crta ličnosti svog para što upućuje na dobro poznavanje partnera/ice i njegovih/njezinih osobina. Dobiveno je nisko, ali značajno slaganje između samoprocjene i procjene partnera na svim crtama ličnosti Petofaktorskog modela s korelacijama između .20 i .30 te umjereno slaganje s korelacijama između .50 i .60 na otvorenosti (Tablica 3). Dobivene korelacije su nešto niže on onih dobivenih u istraživanjima koja upućuju na značajno slaganje između samoprocjena i procjena partnera na crtama ličnosti s korelacijama između .40 i .60 (McCrae, 1982.; Muten, 1991).

Osim na temelju poželjnih osobina, do asortativnog uparivanja dolazi i na temelju nepoželjnih osobina, a crte Tamne trijade su suprotne mnogim prosocijalnim osobinama koje ljudi smatraju poželjnima kod partnera. Kao i u nekoliko prethodnih studija koje su ispitivale uparivanje po sličnosti na temelju osobina ličnosti Tamne trijade (Smith i sur., 2014) i u našem istraživanju dobiveni rezultati ukazuju na to da se partneri asortativno uparuju na temelju ovih osobina. Povezanost među crtama Tamne trijade pokazala se nisko do umjereno pozitivnom s najvišim korelacijama na crti makijavelizma ($r = .42$) (Tablica 5.). Ovi rezultati još jednom upućuju na to da je pri izboru partnera sličnost u crtama ličnosti važnija od komplementarnosti, čak i kada su u pitanju nepoželjne osobine.

Korelacije između rezultata procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice (percipirana sličnost) na crtama ličnosti Tamne trijade su se pokazale značajnima. Kao i kod procjene prave sličnosti, najviša percipirana sličnost između partnera, iako nešto niža nego u slučaju prave sličnosti, također je dobivena na crti makijavelizma ($r = .40$), nešto viša percipirana sličnost od dobivene prave sličnosti među partnerima dobivena je na crti psihopatije ($r = .24$), dok se percipirana sličnost među partnerima na crti narcizma nije pokazala statistički značajnom (Tablica 5.). Postoji mogućnost da pojedinci s povišenim narcizmom traže

partnere koji su voljni i sposobni prilagoditi se njihovim željama i potrebama, a te osobine ne mogu pronaći u osobi koja im je slična na ovoj crti.

Ovim rezultatima smo djelomično potvrdili početnu hipotezu kojom smo predvidjeli da će korelacije procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice u crtama ličnosti Tamne trijade biti pozitivne i značajne, no dobivene vrijednosti procijenjene sličnosti uglavnom nisu pokazale veće od dobivene stvarne sličnosti među partnerima uz izuzetak neznatno više procijenjene sličnosti na crti psihopatije.

Slaganje između samoprocjene i procjene partnera na crtama ličnosti Tamne trijade pokazalo se nešto većim nego u slučaju Petofaktorskog modela. Dobivene značajne korelacije na svim crtama Tamne trijade su umjerene, reda veličine .50 do .60 (Tablica 3.) i slažu se s istraživanjima koja pokazuju na značajno slaganje između samoprocjena i procjena partnera na crtama ličnosti s korelacijama između .40 i .60 (McCrae, 1982.; Muten, 1991). Muškarci i žene točnije procjenjuju crte ličnosti Tamne trijade svog partnera u odnosu na partnerove crte ličnosti Petofaktorskog modela.

Rezultati provedenog istraživanja upućuju na to da su partneri skloni uparivanju s osobama za koje procjenjuju da su im slične na crtama ličnosti Tamne trijade, a ne na crtama Petofaktorskog modela.

Mogući pozitivni ishodi uparivanja po sličnosti na temelju crta ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade su bolje razumijevanje među partnerima, osjećaj sigurnosti i sl. Ljudi koji su jako različiti od nas možda će teško shvatiti zašto o nekim stvarima mislimo i osjećamo na određeni način, stoga je razumljivo da smo privrženi onome što nam je poznato, slično nama (Montoya, Horton i Kirchner, 2008). Brojna istraživanja na području tjelesne privlačnosti i procjene ljepote su poznatost povezala sa svidanjem (npr. Zajonc, 2001). Što smo češće izloženi podražaju, veća je vjerojatnost da će nam se on svidjeti, stoga je vrlo vjerojatno da poznatost osim na procjenu tjelesnog svidanja djeluje i na neke druge aspekte, poput stavova ili osobnosti. Objašnjenje toga može biti da vlastite osobine smatramo normalnim i samim time je vjerojatnije da su nam takve osobine poželjnije pri izboru ljubavnog partnera ili prijatelja. Jedan od razloga zbog kojeg biramo partnere slične nama po određenim vidljivim karakteristikama može biti taj

što se selekcija partnera odvija na početku veze, a karakteristike koje su najvidljivije i istaknutije u toj fazi odnosa mogu utjecati na selekciju. Lakše donosimo odluku o povezivanju s ljudima koji su nam slični u važnim karakteristikama kao što su primjerice dob, obrazovanje, naši interesi, socioekonomski status, vjerska uvjerenja, ali i crte ličnosti. Crte ličnosti mogu utjecati na odabir okruženja pojedinca, što posredno može povećati vjerojatnost upoznavanja s osobom sličnih osobina ličnosti te razvojem odnosa s njom (Caspi i Herbener, 1990). Sličnost među partnerima u crtama ličnosti je nešto umjerenija nego sličnost u navedenim karakteristikama. Međusobno razumijevanje, manjak sukoba i osjećaj poznatosti između dvoje ljudi vrlo vjerojatno će stvoriti ugodnu atmosferu i osjećaj sigurnosti što može pogodovati razvoju prijateljstva, ali ne mora nužno voditi stvaranju romantičnih osjećaja prema drugom članu para. Psihoanalitička shvaćanja, kao i teorija potkrepljenja, ističu da je odabir partnera ili prijatelja zapravo narcisoidna tendencija koja vodi pojedinca k tome da voli drugu osobu u kojoj vidi sebe (Beier, Rossi i Garfield, 1961). U kontekstu bliskih odnosa sličnost djeluje kao snažan samoafirmirajući motivator (Brady i sur., 2016). Ako ljudi koji su nam bliski (partner/ica ili prijatelj) misle isto što i mi, oni tako mogu djelovati pozitivno na naše samopoštovanje, jer potvrđujući naše stavove oni pokazuju da dijele naše mišljenje (Montoya i sur., 2008).

Je li sličnost rezultat početnog uparivanja ili usličnjavanja i odražava li sličnost aktivno uparivanje ili socijalnu homogamiju?

Kako bismo otklonili moguće efekte socijalne homogamije i usličnjavanja na dobivenu povezanost među crtama ličnosti, izračunate su parcijalne korelacije. Kada je kontroliran efekt broja godina zajedničkog života korelacije među partnerima u crtama Petofaktorskog modela se nisu značajno promijenile. Najznačajnija povezanost pojavila se između samoprocijenjene muške i ženske otvorenosti ($r = .19$) dok su nešto manje, ali i dalje značajne povezanosti dobivene na samoprocijenjenim crtama ekstraverzije ($r = .17$) i neuroticizma ($r = .16$) (Tablica 4.). Neznačajno viša povezanost među partnerima javila se na crti ugodnosti ($r = .17$). Ovi rezultati upućuju na to da je dobivena povezanost među partnerima u samoprocijenjenim crtama ličnosti Petofaktorskog modela dobivena zbog početnog uparivanja, a ne usličnjavanja. Možemo reći da

su parovi u našem uzorku već bili slični na crtama ličnosti Petofaktorskog modela na početku njihove veze te da dobivena sličnost u spomenutim crtama ličnosti nije dobivena zbog efekta vremena kojeg su partneri proveli zajedno, iako je prosječna duljina zajedničkog života partnera u ovom uzorku bila relativno duga ($M = 16.61$ godina). Dobiveni rezultati idu u prilog dosadašnjim istraživanjima na ovom području koja daju jaču potporu za početno uparivanje nego usličnjavanje. Primjerice, pronađena je sličnost za različite osobine ličnosti kod parova u vezi i mladenaca koji nisu imali dovoljno vremena za usličnjavanje (npr. Luo i Klohn, 2005). Također, pokazalo se da duljina veze ne moderira sličnost parova u crtama ličnosti (Humbad, Donnellan, Jacono, McGue i Burt, 2010).

S druge strane, parcijalne korelacije percipirane sličnosti na crtama ličnosti Petofaktorskog modela se nisu pokazale značajnima niti uz kontrolu trajanja veze. Jedina značajna percipirana sličnost uočena je na crti savjesnosti ($r = .17$) (Tablica 4.). Zbog djelovanja trajanja veze povezanost među partnerima na savjesnosti se značajno smanjila te je s razine značajnosti od .01 pala na razinu značajnosti od .05. Možemo reći da je percipirana sličnost na crti savjesnosti djelomično dobivena zbog toga što su parovi postali sličniji tijekom vremena, tj. da je došlo do usličnjavanja. Ovi rezultati djelomično idu u prilog prethodnim istraživanjima na ovom području koja su došla do zaključka da dolazi do usličnjavanja među partnerima na osobinama ličnosti, kao što su ugodnost, savjesnost i otvorenost (Rammstedt i Schupp, 2008).

Prava sličnost među partnerima u crtama Petofaktorskog modela se nije značajno promijenila ni uz kontrolu dobi i obrazovanja partnera uz izuzetak značajno snižene povezanosti na neuroticizmu ($r = .14$). Povezanost između samoprocjenjene muške i ženske otvorenosti ($r = .21$) i muške i ženske ekstraverzije ($r = .18$) neznatno se povećala u odnosu na slučaj bez kontrole dok je povezanost dobivena na samoprocijenjenoj crti ugodnosti ($r = .16$) ostala nepromijenjena. Statistički značajno smanjena korelacija između neuroticizma muškarca i žene uz kontrolu efekta dobi i obrazovanja upućuje na to da postoji mogućnost da je prethodno dobivena sličnost među partnerima na ovoj crti dobivena zbog djelovanja sličnosti među partnerima u dobi i obrazovanju. Budući da je značajnost sličnosti neznatno smanjena s razine značajnosti od .05 na razinu značajnosti od .06, dobivene rezultate treba pažljivo interpretirati.

S druge strane, sličnost među partnerima na preostalim crtama ličnosti Petofaktorskog modela nije nastala zbog nekih okolinskih varijabli poput dobi i obrazovanja što bi upućivalo na socijalnu homogamiju, čime smo podržali hipotezu o aktivnom uparivanju. Rezultati provedenog istraživanja upućuju da partneri imaju sklonost k uparivanju s osobama koje su im slične na crtama ličnosti Petofaktorskog modela. Dobiveni rezultati idu u prilog prethodnim istraživanjima u ovom području koja su pokazala da sličnost u crtama ličnosti između partnera nije nastala zbog okolinskih varijabli poput dobi i obrazovanja (npr. Luo i Klohnen, 2005). Ovi rezultati su već potvrđeni na hrvatskoj populaciji u istraživanju koje su proveli Kardum, Hudek-Knežević, Schmitt i Čović (2016). Relativno restriktivna operacionalizacija socijalne homogamije koja se u provedenom istraživanju bazirala samo na efektu dobi i obrazovanja može biti razlog zbog kojeg hipoteza o socijalnoj homogamiji nije podržana. Naime, socijalna homogamija prije svega uključuje slično ili zajedničko društveno okruženje (Reynolds, Baker i Pedersen, 2000) stoga je potrebno kontrolirati i neke druge varijable poput ekonomskog statusa, društvene klase, zanimanja, vjerske pripadnosti, nacionalnosti i sl. (Kardum, Hudek-Knežević, Schmitt i Čović 2016).

Percipirana sličnost među partnerima u crtama Petofaktorskog modela nije se pokazala značajnom ni uz kontrolu dobi i obrazovanja partnera. Percipirana sličnost na savjesnosti se značajno smanjila ($r = .14$; $p = .06$) te je s razine značajnosti od .01 pala na razinu značajnosti od .06. Ovi rezultati upućuju na socijalnu homogamiju. Možemo reći da je sličnost na percipiranoj crti savjesnosti djelomično dobivena zbog toga što su dob i obrazovanje umjetno povećali sličnost među partnerima na crti savjesnosti. Ovim rezultatima nije potvrđena početna hipoteza da sličnost u crtama ličnosti između partnera nije nastala zbog okolinskih varijabli poput dobi i obrazovanja (npr. Luo i Klohnen, 2005). No, dobiven značajan rezultat na crti savjesnosti nije iznenađujuć. Prethodna istraživanja upućuju na značajne korelacije (.89) između obrazovanja i savjesnosti (De Raad, 1996). Povezanost crte savjesnosti i akademskog uspjeha povećava se s godinama školovanja, te je najviša na fakultetskoj razini. Budući da ispitanici u ispitanom uzorku pretežno imaju srednju stručnu spremu efekt obrazovanja na sličnost u savjesnosti nije velik. Možemo pretpostaviti da bi u uzorku pretežito fakultetski obrazovanih ispitanika efekt obrazovanja na sličnost u percipiranoj savjesnosti bio značajniji.

Usporedbom prave i percipirane sličnosti partnera na crtama ličnosti petofaktorskog modela možemo uočiti da su dobiveni rezultati suprotni. Nevezano uz to jesu li korelacije dobivene s kontrolom ili bez kontrole duljine veze, dobi i obrazovanja percipirana realnost se pokazala suprotnom od stvarne realnosti. Korelacije koje su se pokazale značajnima kod prave sličnosti, kod percipirane sličnosti to nisu bile, dok se savjesnost koja pri računanju prave sličnosti nije bila značajna u slučaju percipirane sličnosti pokazala značajnom. Razlog zbog kojeg partneri nisu primijetili međusobnu sličnost može biti njihova potreba za jedinstvenošću. Prema Snyderu (2010) ljudi se u većini slučajeva najbolje osjećaju kada su umjereno slični, odnosno različiti, od drugih osoba. S jedne strane želimo biti što sličniji osobama oko nas jer tako može doći do stvaranja međusobne privlačnosti. S druge strane motivirani smo od strane društva da budemo posebni i različiti od drugih, ali u određenoj mjeri. Stoga Snyder (2010) uvodi pojam potrebe za jedinstvenošću koja predstavlja tendenciju da budemo dovoljno različiti od ostalih pojedinaca. Prema Snyderu (2010) umjerenu procijenjenu sličnost među partnerima prati pozitivni rast u emocionalnim reakcijama, no kako se procijenjena sličnost s partnerom povećava tako osjećaj zadovoljstva opada. Moguće je da su partneri u našem slučaju procijenili svoje partnere različitijima od sebe na svim crtama Petofaktorskog modela, uz izuzetak savjesnosti, kako bi očuvali svoju potrebu za jedinstvenošću. Socijalna poželjnost savjesnosti mogla je djelovati na percipiranu sličnost među parovima na ovoj crti. Ako su ispitanici savjesnost procijenili kao poželjnu osobinu moguće je da su ju nesvjesno pripisali vlastitom partneru. Savjesnost se pokazala značajnom i u situaciji s kontrolom i bez kontrole duljine veze, dobi i obrazovanja što znači da je dobivena sličnost rezultat početnog i aktivnog uparivanja.

Jedna od mogućnosti zbog koje nije došlo do javljanja prave sličnosti među partnerima na crti savjesnosti može biti ta što pojedinci koji postižu visok rezultat na skali savjesnosti preferiraju partnera s nižim skorom na ovoj crti kako bi izbjegli natjecanje s partnerom za ulogu savjesnijeg člana para.

Kada smo kontrolirali efekt broja godina zajedničkog života korelacije među partnerima u crtama Tamne trijade su se neznatno smanjile, ali im se značajnost nije promijenila. Najznačajnija povezanost pojavila se između samoprocijenjenog muškog i ženskog makijavelizma ($r = .42$) dok su nešto manje, ali i dalje značajne povezanosti dobivene na

samoprocijenjenim crtama narcizma ($r = .22$) i psihopatije ($r = .19$) (Tablica 5.). Ovi rezultati upućuju na to da je dobivena povezanost među partnerima u samoprocijenjenim crtama ličnosti Tamne trijade dobivena zbog početnog uparivanja, a ne usličnjavanja. Možemo reći da su parovi u našem uzorku već bili slični u crtama ličnosti Tamne trijade na početku njihove veze te da dobivena sličnost u spomenutim crtama ličnosti nije dobivena zbog efekta vremena kojeg su partneri proveli zajedno. Dobiveni rezultati u skladu su s prethodnim istraživanjima na ovom području koja podržavaju hipotezu o inicijalnom uparivanju (Kardum i sur., 2016; Luo i Klohnen, 2005;).

Korelacije među partnerima na crtama Tamne trijade se nisu značajno smanjile ni uz kontrolu dobi i obrazovanja partnera. Neznatno niža, ali i dalje najznačajnija povezanost pojavila se između samoprocijenjenog muškog i ženskog makijavelizma ($r = .42$) dok su nešto manje, ali i dalje značajne povezanosti dobivene na samoprocijenjenim crtama narcizma ($r = .22$) i psihopatije ($r = .18$) (Tablica 5.). Ovi rezultati upućuju na to da sličnost među partnerima nije nastala zbog dobi i obrazovanja što bi upućivalo na socijalnu homogamiju, čime smo podržali hipotezu o aktivnom uparivanju. Odnosno rezultati provedenog istraživanja upućuju da partneri imaju sklonost ka uparivanju s osobama koje su im slične na crtama ličnosti Tamne trijade što je u skladu s prethodnim istraživanjima na ovom području (Smith i sur., 2014).

Kada smo kontrolirali efekt trajanja zajedničkog života percipirana sličnost partnera na crtama ličnosti Tamne trijade se također pokazala značajnom. Najviša percipirana sličnost između partnera dobivena je na crti makijavelizma ($r = .36$), nešto niža, ali i dalje značajna percipirana sličnost među partnerima dobivena je na crti psihopatije ($r = .24$) dok se percipirana sličnost među partnerima na crti narcizma nije pokazala statistički značajnom. Ovi rezultati upućuju na to da je dobivena povezanost među partnerima u procijenjenim crtama ličnosti Tamne trijade dobivena zbog početnog uparivanja, a ne usličnjavanja.

Percipirana sličnost partnera na crtama ličnosti Tamne trijade se također pokazala značajnom i uz kontrolu dobi i obrazovanja. Percipirana sličnost između partnera na crti makijavelizma se nije značajno smanjila ($r = .36$), dok se percipirana sličnost među partnerima na crti psihopatije ($r = .22$) neznatno smanjila u odnosu na slučaj bez kontrole dobi i obrazovanja. Percipirana sličnost

među partnerima na crti narcizma se i u ovom slučaju nije pokazala statistički značajnom. Dobiveni rezultati upućuju na to da percipirana sličnost među partnerima na crtama Tamne trijade (makijavelizam i psihopatija) nije nastala zbog djelovanja nekih vanjskih varijabli poput dobi i obrazovanja. Odnosno, partneri procjenjuju da sliče jedan drugome na crti makijavelizma i psihopatije, a ne i na crti narcizma.

Ima li efekta različitosti (sličnosti) parova na svakoj crti ličnosti Petofaktorskog modela i Tamne trijade na zdravstvena ponašanja žena i muškaraca?

Kada se radi o efektima razlike u crtama ličnosti petofaktorskog modela na protektivna zdravstvena ponašanja naši su rezultati pokazali da ako je samoprocijenjena otvorenost žena viša od samoprocijenjene otvorenosti njihovih partnera, ta razlika među partnerima imat će pozitivan efekt na ženina samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja. Naime, kada žene imaju veći rezultat na otvorenosti od svojih partnera one imaju i češća samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja nego u slučaju kada je njihov rezultat na crti otvorenosti niži od njihovih partnera (Slika 2.). Stoga početna hipoteza prema kojoj će protektivnija zdravstvena ponašanja pokazivati muškarci i žene koji su sličniji u crtama ličnosti koje su povezane s protektivnim zdravstvenim ponašanjima kao što su npr. savjesnost i ugodnost, dok će sličnosti u nekim crtama ličnosti za koje postoje neke indikacije da su vezane uz rizična zdravstvena ponašanja rezultirati lošijim zdravstvenim ponašanjima, nije pokazala točnom.

No, kada je riječ o crtama ličnosti Tamne trijade, sličnost među partnerima na crti psihopatije se u ovom radu pokazala kao mogući zaštitni faktor za zdravstvena ponašanja. Dobiveno je da su zdravstvena ponašanja kako muškaraca tako i žena češća kada njihovi partneri imaju sličan skor na psihopatiji nego u slučaju kada muškarac/žena ima viši rezultat na skali psihopatije od svog/je partnera/ice (Slika 4. i Slika 5.). Drugim riječima, zdravstvena ponašanja parova će biti rjeđa ako jedan od partnera, muškarac ili žena, ima izražajnije karakteristike psihopatije od svog partnera. Dakle, u ovom slučaju partner/ica s povišenom psihopatijom na negativan način djeluje na zdravstvena ponašanja partnera/ice. Kod interpretacije sličnosti u crtama ličnosti bitno je naglasiti da se govori u terminima razlika, a ne apsolutnih vrijednosti na tim dimenzijama, tako da

dobiveni rezultati ne govore ništa o položaju nečijih rezultata npr. na psihopatiji (da li se on/ona nalazi nisko, srednje ili visoko), već samo o razlici među partnerima na toj dimenziji. Stoga, dobivene rezultate treba pažljivo interpretirati s obzirom na to da postoji mogućnost da je dobivena sličnost među partnerima na skali psihopatije stvorena pretežito oko prosječnih ili nižih rezultata na ovoj skali. U literaturi je teško pronaći podlogu koja bi mogla objasniti moguće razloge zbog kojih bi partneri sa sličnom, povišenom, razinom psihopatije mogli imati češća protektivna zdravstvena ponašanja jer su dosadašnja istraživanja povišenu psihopatiju povezivala s rizičnim zdravstvenim ponašanjima (Rauthmann, 2012). No, moguće je da je upravo sličnost partnera u psihopatiji, bez obzira na njezinu razinu, protektivan faktor kod zdravstvenih ponašanja. Između partnera koji su slični na skali psihopatije postoji međusobno razumijevanje i osjećaj poznatosti koji mogu djelovati na stvaranje ugodne atmosfere i osjećaja sigurnosti. Dugotrajna veza može imati povoljne ishode i pomoći zadovoljiti motive i pojedincima s povišenim skorom na crti psihopatije. Ovakvo okruženje može na pozitivan način djelovati na mentalno i tjelesno zdravlje partnera.

Kada je riječ o procijenjenim crtama ličnosti partnera, protektivna zdravstvena ponašanja žena će biti češća ako je muškarčeva procjena psihopatije žena niža od ženine procjene psihopatije muškarca nego što bi bila u slučaju da je muškarčeva procjena psihopatije žena viša od ženine procjene psihopatije muškarca (Slika 6.). S druge strane, protektivna zdravstvena ponašanja muškaraca će biti češća u slučaju kada je ženina procjena muškarčeve psihopatije viša od muškarčeve procjene ženine psihopatije nego što bi bila da su jedan drugome procijenili podjednak stupanj psihopatije ili da je ženska procjena muškarčeve psihopatije niža od muškarčeve procjene ženine psihopatije (Slika 7.). Dakle, i muškarci i žene će se više uključivati u zdravstvena ponašanja ako postoji percipirana procjena muškarčeve više i ženine niže psihopatije. Prema Verbrugge (1989) muškarci se rjeđe bave protektivnim zdravstvenim ponašanjima, što je potvrđeno i ovim istraživanjem u kojem smo dobili da su protektivna zdravstvena ponašanja žena značajno češća od protektivnih zdravstvenih ponašanja muškaraca. Osim toga, kao što je objašnjeno prema ulozi društvene kontrole, obično jedan supružnik, često žena, pokušava kontrolirati ponašanje supružnika kako bi ga očuvala zdravim (Umberson, 1992). Ako žena ima nižu percipiranu razinu psihopatije od svog partnera postoji mogućnost da će ga

pokušati navesti na bavljenje protektivnim zdravstvenim ponašanjima. Socijalna podrška žene tako pozitivno djeluje na zdravstvena ponašanja muškarca čiji je procijenjeni rezultat na skali psihopatije viši od procijenjenog rezultata njegove partnerice. U obratnoj situaciji vjerojatnije je da će socijalna podrška od strane muškarca biti rjeđa. U našem uzorku žene su muškarčev skor na psihopatiji procijenile značajno višim nego što su muškarci procijenili skor žena na psihopatiji (Tablica 2.). Također, dobivena je statistički značajna razlika i između samoprocijenjene psihopatije muškaraca i žena (Tablica 1.). Ovi podaci su u skladu s prethodnim istraživanjima koja upućuju na povišenu psihopatiju muškaraca u odnosu na psihopatiju žena (Jonason i sur., 2009). Stoga je kombinacija više psihopatije muškarca i niže psihopatije žena primjerenija socijalnim očekivanjima.

S druge strane, rezultati samoprocjena upućuju na to da će zdravstvena ponašanja i žena i muškaraca biti viša, ako su slični na skorovima psihopatije. Drugim riječima, realnost je drugačija od percipirane realnosti. Budući da se radi o istraživanju čija je priroda eksplorativna dobivene rezultate ne možemo usporediti s prethodnim istraživanjima.

Samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja muškaraca su češća u slučaju kada je samoprocijenjeni rezultat muškaraca na makijavelizmu niži od samoprocijenjenog rezultata žena na makijavelizmu nego su u slučaju kada nema razlike u samoprocjeni muškarca i žene na toj crti (Slika 3.). Drugim riječima, ako žena ima viši samoprocijenjeni rezultat na skali makijavelizma od muškarca, zdravstvena ponašanja muškarca će biti bolja. Možemo reći da postoje određeni protektivni faktori vezani uz povišen makijavelizam kod žena koji dovode do pozitivnijih samoprocijenjenih protektivnih zdravstvenih ponašanja kod muškaraca. No, ovaj efekt se ne javlja na drugim crtama ličnosti. Dobivene rezultate moguće je objasniti obrascima ponašanja koji karakteriziraju navedenu osobinu ličnosti, odnosno moguće je da zbog svoje tendencije obmanjivanja i manipuliranja drugima zbog vlastite koristi (Jakobwitz i Egan, 2006) žene vrše pritisak na svoje partnere te tako direktno djeluju na partnerovo ponašanje. Manipulacija u drugim crtama ličnosti nije toliko izražena karakteristika te je stoga razumljivo da kod njih jedan član para nema potrebu utjecati na zdravstvena ponašanja drugog člana para. Osim toga, ovi rezultati idu i u prilog teoriji o ulozi društvene kontrole kod koje je naglasak na tome da jedan supružnik, često žena, pokušava kontrolirati ponašanje supružnika kako bi ga/ju očuvao/la

zdravim/om (Umberson, 1992). Tako se može objasniti zašto se oženjeni ljudi manje uključuju u zdravstveno rizična ponašanja, kao što su npr. ne vezanje pojasa, opijanje, nepravilna prehrana i sl. (npr. Schöne i Weinick, 1998). Ovakvi rezultati dodatno pojašnjavaju prethodna istraživanja koja su rijetko pronalazila povezanost makijavelizma sa zdravstvenim ponašanjima. U većini provedenih istraživanja dobivena povezanost između makijavelizma i zdravlja bila je slaba ili dvosmislena. Makijavelističko ponašanje je, za razliku od narcističkog i psihopatskog ponašanja, karakterizira strateško i dugoročno planiranje (Christie i Geis, 1970) te takve osobe imaju relativno umjerenu kontrolu impulsa koja im omogućuje suzdržanost od nekih kontraproduktivnih ponašanja (Jones i Paulhus, 2011) što ih vjerojatno može zaštititi od upuštanja u zdravstveno rizične situacije, ali ih nužno neće motivirati za sudjelovanje u protektivnim zdravstvenim aktivnostima.

Doprinosi, ograničenja i smjernice za buduća istraživanja

Doprinos ovog istraživanja je taj što donosi podatke o efektu razlika među parovima u samoprocjeni i procjeni partnera na crtama ličnosti Petofaktorskog modela i crtama Tamne trijade na zdravstvena ponašanja muškaraca i žena, te tako daje informacije o efektima prave i percipirane sličnosti partnera na njihova zdravstvena ponašanja.

Osim toga, raspon dobi ispitanika prilično je širok te je u uzorku prisutan velik raspon godina zajedničkog i bračnog života što je rijedak slučaj u istraživanjima. Osim raspona dobi i godina zajedničkog života, veličina uzorka također je jedna od pozitivnih strana istraživanja.

Dobivene rezultate treba promatrati i u kontekstu nekih ograničenja ovoga istraživanja. Iako je anonimnost tijekom istraživanja bila zagwarantirana, postoji mogućnost da su supružnici davali poželjne odgovore zbog osjetljivosti tematike upitnika te zbog negativnosti karakteristika crta Tamne trijade čime se zastupljenost ovih crta na našem uzorku mogla prikazati još manjom.

Ovaj rad stvara okvir za buduća istraživanja u kojima bi se dodatna pažnja trebala obratiti na korištenje objektivnijih mjera zdravstvenih ponašanja. Više pažnje treba dati izlučivanju uzorka s izražajnijim karakteristikama crta ličnosti Tamne trijade kako bismo dobili potpuniju i objektivniju sliku stvarnog efekta tih razlika među supružnicima na njihova zdravstvena

ponašanja. Osim toga bilo bi poželjno koristiti se longitudinalnim nacrtom u budućim istraživanjima kako bismo s većom sigurnošću mogli zaključiti o efektima inicijalnog uparivanja i usličnjavanja te bi možda ove efekte mogli primijeniti i na zdravstvena ponašanja parova kako bismo vidjeli uparuju li se partneri sa sličnim zdravstvenim navikama ili dokom vremena dolazi do usličnjavanja. Pregled nalaza istraživanja koja su se bavila odnosom crta ličnosti Petofaktorskog modela i zdravstvenog ponašanja nesumnjivo pokazuju da su crte ličnosti korisne za predikciju različitih protektivnih zdravstvenih ponašanja stoga bi se ovo područje i dalje trebalo istraživati.

5. ZAKLJUČAK

Dobivene su male, ali značajne povezanosti u samoprocijenjenim crtama ličnosti Petofaktorskog modela između parova, uz izuzetak savjesnosti. Dobivene povezanosti upućuju na stvarnu sličnost među partnerima.

S druge strane, niske korelacije procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice u crtama Petofaktorskog modela, koje upućuju na percipiranu sličnost među partnerima, nisu se pokazale značajnima, uz izuzetak savjesnosti.

Kao što je predviđeno početnom hipotezom dobivene su niske do umjereno pozitivne korelacije samoprocijenjenih crta ličnosti Tamne trijade između partnera, koje upućuju na stvarnu sličnost među partnerima.

Niske do umjereno pozitivne korelacije procjene partnerice od strane partnera i procjene partnera od strane partnerice u crtama Tamne trijade, koje upućuju na percipiranu sličnost među partnerima, su se većim dijelom pokazale značajnima uz izuzetak narcizma.

Značajni koeficijenti sličnosti između samoprocijenjenih i procijenjenih crta ličnosti Petofaktorskog modela i crta ličnosti Tamne trijade nastali su zbog početnog uparivanja, a ne zbog usličnjavanja, te također odražavaju aktivno uparivanje, a ne socijalnu homogamiju, na svim samoprocijenjenim i procijenjenim crtama ličnosti osim u slučaju percipirane sličnosti partnera na crti savjesnosti kod koje postoji djelomičan efekt usličnjavanja i socijalne homogamije. Ovi rezultati većim dijelom potvrđuju našu početnu hipotezu.

Rezultati ovog istraživanja upućuju na pozitivan efekt povišene otvorenosti kod žena u odnosu na otvorenost njihovih partnera. One žene koje sebe procjenjuju otvorenijima nego što sebe procjenjuju njihovi partneri na ovoj crti iskazuju češća protektivna zdravstvena ponašanja.

S druge strane, kada je riječ o samoprocjeni partnera na crtama ličnosti Tamne trijade, sličnost među partnerima na crti psihopatije pokazala se kao moguć protektivan faktor protektivnih zdravstvenih ponašanja i kod muškaraca i kod žena. Rezultati pokazuju da su

zdravstvena ponašanja kako muškaraca tako i žena češća kada partneri slično procjenjuju svoju psihopatiju nego kada muškarac/žena procjenjuje svoju psihopatiju višom od svog/je partnera/ice.

Kada je riječ o procjenama partnera na crtama ličnosti Tamne trijade i efektima različitosti na protektivna zdravstvena ponašanja žena i muškaraca, rezultati pokazuju da su protektivna zdravstvena ponašanja muškaraca češća kod onih parova kod kojih žena procjenjuje partnerovu psihopatiju višom nego što njen partner procjenjuje njenu psihopatiju u odnosu na grupu gdje se podjednako procjenjuju na psihopatiji. Također, protektivna zdravstvena ponašanja žena su češća kod onih parova kod kojih muškarac procjenjuje partnerčinu psihopatiju nižom nego što njegova partnerica procjenjuje njegovu psihopatiju. Dakle, i muškarci i žene će se više uključivati u zdravstvena ponašanja ako postoji percipirana procjena muškarčeve više i ženine niže psihopatije. S druge strane, rezultati samoprocjena upućuju na to da će zdravstvena ponašanja i žena i muškaraca biti češća, ako su slični na skorovima psihopatije.

Samoprocijenjena protektivna zdravstvena ponašanja muškaraca su češća u slučaju kada je samoprocijenjeni rezultat muškaraca na makijavelizmu niži od samoprocijenjenog rezultata žena na makijavelizmu nego što su u slučaju kada nema razlike u samoprocjeni muškarca i žene na toj crti. Drugim riječima, ako žena ima viši rezultat na skali makijavelizma od muškarca, zdravstvena ponašanja muškarca će biti bolja. Možemo reći da postoje određeni protektivni faktori vezani uz povišen makijavelizam kod žena koji dovode do pozitivnijih samoprocijenjenih protektivnih zdravstvenih ponašanja kod muškaraca.

6. LITERATURA

Adams, H.M., Luévano, V.X. i Jonason, P.K. (2014). Risky business: Willingness to be caught in an extra-pair relationship, relationship experience, and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 66, 204-207.

Aghababaei, N. i Błachnio, A. (2015). Well-being and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 86, 365-368.

Andrew, J., Cooke, M. i Muncer, S.J. (2008). The relationship between empathy and Machiavellianism: An alternative to empathizing-systemizing theory. *Personality and Individual Differences*, 44, 1203-1211.

Bakir, B., Yilmaz, R. i Yavas, S. (1996). Relating depressive symptoms to Machiavellianism in a Turkish sample. *Psychological Reports*, 78, 1011-1014.

Barnett, M.A. i Thompson, S. (2001). The role of perspective taking and empathy in children's Machiavellianism, prosocial behavior, and motive for helping. *The Journal of Genetic Psychology*, 146, 295-305.

Barelds, D.P.H. (2005). Self and partner personality in intimate relationships. *European Journal of Personality*, 19, 501-518.

Beaver, K.M., Nedelec, J.L., da Silva Costa, C., Poersch, A.P., Stelmach, M.C., Freddi, M.C., Gajos, J.M. i Boccio, G. (2014). The association between psychopathic personality traits and health-related outcomes. *Journal of Criminal Justice*, 42, 399-407.

Beier, E.G., Rossi, A.M. i Garfield, R.L. (1961). Similarity plus dissimilarity of personality: Basis for friendship? *Psychological Reports*, 8, 3-5.

- Benet-Martinez, V. i John, O.P. (1998). Los Cinco Grandes Across Cultures and Ethnic Groups: Multitrait Multimethod Analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 729-750.
- Bermudez, J. (1999). Personality and health-protective behaviour. *European Journal of Personality*, 13, 83-103.
- Bleske-Rechek, A., Remiker, M.W. i Baker, J.P. (2009). Similar from the start: Assortment in young adult dating couples and its link to relationship stability over time. *Individual Differences Research*, 7, 142-158.
- Booth-Kewley, S. i Vickers, R.R. (1994). Associations between major domains of personality and health behavior. *Journal of Personality*, 62, 281-298.
- Bollen, E. i Wojciechowski, F.L. (2004). Anorexia nervosa subtypes and the Big Five personality factors. *European Eating Disorders Review*, 12, 117-121.
- Botwin, M.D., Buss, D.M., i Shackelford, T.K. (1997). Personality and mate preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*, 65, 107-136.
- Brady, S.T., Reeves, S.L., Garcia, J., Purdie-Vaughns, V., Cook, J.E., Taborsky-Barba, S., Tomasetti, S., Davis, E.M. i Cohen, G.L. (2016). The psychology of the affirmed learner: Spontaneous self-affirmation in the face of stress. *Journal of Educational Psychology*, 108, 353-373.
- Bryan, A.D. i Stallings, M.C. (2002). A case control study of adolescent risky sexual behavior and its relationship to personality dimensions, conduct disorder, and substance use. *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 387-396.
- Buelow, M.T. i Brunell, A.B. (2014). Facets of grandiose Narcissism predict involvement in health-risk behaviors. *Personality and Individual Differences*, 69, 193-198.
- Buss, D.M. (1984). Marital assortment for personality dispositions: Assessment with three different data sources. *Behavior Genetics*, 14, 111-123.

- Buss, D.M. (1985). Human mate selection. *American Scientist*, 73, 47–51.
- Buunk, B. i Bosman, J. (1986). Attitude similarity and attraction in marital relationships. *The Journal of Social Psychology*, 126, 133–134.
- Byrne, D. (1961). Interpersonal attraction and attitude similarity. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 62, 713-715.
- Campbell, W.K., Goodie, A.S. i Foster, J.D. (2004). Narcissism, confidence, and risk attitude. *Journal of Behavioral Decision Making*, 17, 297-311.
- Carli, L.L., Ganley, R. i Pierce-Otay, A. (1991). Similarity and satisfaction in roommate relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 419–426.
- Casey, H., Rogers, R.D., Burns, T. i Yiend, J. (2012). Emotion regulation in psychopathy. *Biological Psychology*, 92, 541-548.
- Caspi, A. i Herbener, E.S. (1990). Continuity and change: assortative marriage and the consistency of personality in adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 250-258.
- Caspi, A. i Herbener E.S. (1993). Marital assortment and phenotypic convergence: Longitudinal evidence. *Social Biology Spring-Summer*, 40, 48-60.
- Cellar, D. F., Nelson, Z.-C. i Yorke, C.M. (2000). The five-factor model and driving behaviour. Personality and involvement in vehicular accidents. *Psychological Reports*, 86, 454–456.
- Christakis, N.A. i Fowler, J.H. (2007). The spread of obesity in a large social network over 32 years. *The New England Journal of Medicine*, 357, 370-379.
- Christie, R. i Geis, F. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York, NY: Academic Press.
- Christoffersen, D. i Stamp, C. (1995). Examining the relationship between Machiavellianism and paranoia. *Psychological Reports*, 76, 67-70.

- Cleckley, H. (1988). PartIII: A clinical profile. *The Mask of Sanity*, 5, 337-364.
- Condon, J.W. i Crano, W.D. (1988). Inferred evaluation and the relation between attitude similarity and interpersonal attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 789–797.
- Cronbach, L.J. (1955). Processes affecting scores on “understanding of others” and “assumed similarity”. *Psychological Bulletin*, 52, 177–193.
- Crysel, L.C., Crosier, B.S. i Webster, G.D. (2013). The Dark Triad and risk behavior. *Personality and Individual Differences*, 54, 35-40.
- D’Onofrio, B.M., Eaves, L.J., Murrelle, L., Maes, H.H. i Spilka, B. (1999). Understanding biological and social influences on religious affiliation, attitudes, and behaviors: A behavior genetic perspective. *Journal of Personality*, 67, 953–984.
- Dahlen, E.R. i White, R.P. (2006). The Big Five factors, sensation seeking, and driving anger in the prediction of unsafe driving. *Personality and Individual Differences*, 41, 903-915.
- Davenport, S.W., Bergman, S.M., Bergman, J.Z. i Fearington, M.E. (2014). Twitter versus Facebook: Exploring the role of narcissism in the motives and usage of different social media platforms. *Computers in Human Behavior*, 32, 212–220.
- Davis, J.L. i Rusbult, C.E. (2001). Attitude alignment in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 65-84.
- De Raad, B. (1996). Personality traits in learning and education. *European Journal of Personality*, 10, 185-200.
- DeYoung C.G., Peterson J.B., Séguin J.R., Pihl R.O. i Tremblay R.E. (2008). Externalizing behavior and the higher-order factors of the Big Five. *Journal of Abnormal Psychology* 117, 947–953.
- deWied, M., Branje, S.J. i Meeus, W.H. (2007). Empathy and conflict resolution in friendship relations among adolescents. *Aggressive Behaviour*, 33, 48-55.

- Dinić, B. i Knežević, G. (2008). Dimenzije seksualnog ponašanja. *Primenjena psihologija*, 1, 161-186.
- Dinić, B. i Knežević, G. (2009). Relacije seksualnog ponašanja i osobina ličnosti u kontekstu polnog dimorfizma. *Psihologija*, 42, 357-373.
- Domingue, B.W., Fletcher, J., Conley, D. i Boardman, J.D. (2013). Genetic and educational assortative mating among US adults. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 111, 7996-8000.
- Donnellan, M.B., Conger, R.D. i Bryant, C.M. (2004). The big five and enduring marriages. *Journal of Research in Personality*, 38, 481-504.
- Duck, S.W. i Craig, G. (1978). Personality similarity and the development of friendship: A longitudinal study. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 17, 237-242.
- Eysenck, H.J. (1990). Genetic and environmental contributions to individual differences: The three major dimensions of personality. *Journal of Personality*, 58, 245-261.
- Fehr, B., Samsom, D. i Paulhus, D.L. (1992). The construct of Machiavellianism: Twenty years later. U: C.D. Spielberger i J.N. Butcher (Ur.), *Advances in personality assessment* (Vol. 9, str. 77-116). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Feng, D. i Baker, L. (1994). Spouse similarity in attitudes, personality, and psychological well-being. *Behavior Genetics*, 24, 357-364.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7, 117-140.
- Funder, D.C. i Colvin, C.R. (1988). Friends and strangers: Acquaintanceship, agreement, and the accuracy of personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 149-158.
- Gattis, K.S., Berns, S., Simpson, L.E. i Christensen, A. (2004). Birds of a feather or strange birds? ties among personality dimensions, similarity, and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 18, 564-574.

- Ghaderi, A. i Scott, B. (2000). The Big Five and eating disorders: A prospective study in the general population. *European Journal of Personality*, 14, 311-323.
- Glicksohn, J. i Golan, H. (2001). Personality, cognitive style and assortative mating. *Personality and Individual Differences*, 30, 1199-1209.
- Gullette, D.L. i Lyons, M.A. (2005). Sexual sensation seeking, compulsivity, and HIV risk behaviors in college students. *Journal of Community Health Nursing*, 22, 47-60.
- Guten, S. i Harris, D.M. (1979). Health-protective behavior: An Exploratory Study. *Journal of Health and Social Behavior*, 20, 17-29.
- Hampson, S.E., Andrews, J.A., Barckley, M. i Severson, H.H. (2006). Personality predictors of the development of elementary-school children's intentions to drink alcohol: The mediating effects of attitudes and subjective norms. *Psychology of Addictive Behaviors*, 20, 288-297.
- Hayes, N. i Joseph, S. (2003). Big 5 correlates of three measures of subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 34, 723-729.
- Heider, F. (1946). "Attitudes and Cognitive Organization". *The Journal of Psychology*, 21, 107-112.
- Horton, R.S. (2003). Similarity and attractiveness in social perception: Differentiating between biases for the self and the beautiful. *Self and Identity*, 2, 137-152.
- Hoyle, R.H. (1993). Interpersonal attraction in the absence of explicit attitudinal information. *Social Cognition*, 11, 309-320.
- Hudek-Knežević, J., Kardum, I. i Krapčić, N. (2007). HIV-transmission knowledge, five factor personality traits and psychopathy as determinants of risky sexual behaviors. *Review of Psychology*, 14, 139-152.

Hudek Knežević, J., Kardum, I. i Gračanin, A. (2010). Crte ličnosti kao prediktori nasilja u ljubavnim vezama. III. znanstveno-stručni skup posvećen pitanjima nasilja: Psihosocijalni aspekti nasilja u suvremenom društvu - izazov obitelji, školi i zajednici, str. 227- 238.

Hudek Knežević, J., Kardum, I. i Mehić, N. (2016). Dark Triad Traits and Health Outcomes: An Exploratory Study. *Psychological Topics*, 25, 129-156.

Humbad, M.N., Donnellan, M.B., Iacono, W.G., McGue, M. i Burt, S.A. (2010). Is spousal similarity for personality a matter of convergence or selection? *Personality and Individual Differences*, 49, 827-830.

Ickes, W., Stinson, L., Bissinette, V. i Garcia, S. (1990). Naturalistic social cognition: Empathic accuracy in mixed-sex dyads. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 730-742.

Jakobwitz, S. i Egan, V. (2006). The Dark Triad and normal personality. *Personality and Individual Differences*, 40, 331-339.

John, O. P., Caspi, A., Robins, R. W., Moffitt, T. E. i StoutharnerLoeber, M. (1994). The "Linle Five": Exploring the nomological network of the Five-Factor Model of personality in adolescent boys. *Child Development*, 65, 160-178.

Johnson, R. C., Ahern, F. M. i Cole, R. E. (1980). Secular change in degree of assortative mating for ability? *Behavior Genetics*, 10, 1-8.

Jonason, P.K., Baughman, H.M., Carter, G.L. i Parker, P. (2015). Dorian Gray without his portrait: Psychological, social, and physical health costs associated with the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 78, 5-13.

Jonason, P.K., Li, N.P. i Czarna, A.Z. (2013). Quick and dirty: Some psychosocial costs associated with the Dark Triad in three countries. *Evolutionary Psychology*, 11, 172–185.

Jonason, P.K., Li, N.P., Webster, G.W. i Schmitt, D.P. (2009). The Dark Triad: Facilitating short-term mating in men. *European Journal of Personality*, 23, 5–18.

Jonason, P.K., Li, N.P. i Teicher, E.A. (2010). Who is James Bond? The Dark Triad as an agentic social style. *Individual Differences Research*, 8, 111-120.

Jonason, P.K., Lyons, M., Bethell, E.J., i Ross, R. (2013). Different routes to limited empathy in the sexes: Examining the links between the Dark Triad and empathy. *Personality and Individual Differences*, 54, 572-576.

Jonason, P.K., Luévano, V.X. i Adams, H.M. (2012). How the Dark Triad traits predict relationship choices. *Personality and Individual Differences*, 53, 180-184.

Jones, D.N. i Paulhus, D.L. (2011). The role of impulsivity in the Dark Triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 51, 670-682.

Kardum, I., Gračanin, A. i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psihologijske teme*, 15, 101-128.

Kardum, I., Hudek-Knežević, J., Schmitt, D.P. i Čović, M. (2016). Assortative mating for Dark Triad: Evidence of positive, initial, and active assortment. *Personal Relationship*, 24, 75-83.

Kardum, I., Hudek-Knežević, J., Schmitt, D.P. i Grundler, P. (2015). Personality and mate poaching experiences. *Personality and Individual Differences*, 75, 7-12.

Kawakami, N., Takai, A., Takatsuka, N. i Shimizu, H. (2000). Eysenck's personality and tobacco/nicotine dependence in male ever-smokers in Japan. *Addictive Behaviors*, 25, 585-591.

Kelsey, R.M., Ornduff, S.R., McCann, C.M. i Reiff, S. (2001). Psychophysiological characteristics of narcissism during active and passive coping. *Psychophysiology*, 38, 292-303.

Kelsey, R.M., Ornduff, S.R., Reiff, S. i Arthur, C.M. (2002). Psychophysiological correlates of narcissistic traits in women during active coping. *Psychophysiology*, 39, 322-332.

Kruger, R.F., Moffit, T.E., Caspi, A., Bleske, A. i Silva, P.A. (1998). Assortative mating for antisocial behavior: Developmental and methodological implication. *Behavior Genetics*, 28, 173-186.

Lajunen, T. (2001). Personality and accident liability: Are extroversion, neuroticism and psychoticism related to traffic and occupational fatalities? *Personality and Individual Differences*, 31, 1365-1373.

Larsen, R.J. i Buss, D.M. (2007). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Lebedina Manzoni, M. (2007). *Psihološke osnove poremećaja u ponašanju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Lee, K. i Ashton, M.C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and narcissism in the five-factor model and the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences*, 38, 1571–1582.

Lee, K., Ashton, M.C., Pozzebon, J. A. i Visser, B.A. (2009). Similarity and Assumed Similarity in Personality Reports of Well-Acquainted Persons. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96, 460-472.

Leiker, M. i Hailey, B.J. (1988). A link between hostility and disease: poor health habits? *Journal of Behavioral Medicine*, 14, 129-133.

Lorber, M.F. (2004). Psychophysiology of aggression, psychopathy, and conduct problems: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 130, 531-552.

Lum, K. i Curran, J.P. (1975). Personality similarity and interpersonal attraction in the computer dating situation. *The Journal of Social Psychology*, 95, 233–239.

Luo, S. i Klohnen, E.C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: A couple-centered approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 304-326.

Lutz-Zois, C.J., Bradley, A.C., Mihalik, J.L. i Moorman-Eavers, E.R. (2006). Perceived similarity and relationship success among dating couples: An idiographic approach. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23, 865–880.

Macintyre, S., Hunt, K. i Sweeting, H. (1996). Gender differences in health: Are things really as simple as they seem? *Social Sciences & Medicine*, 42, 617–627.

Markey, C.N., Ericksen, A.J., Markey, P.M. i Tinsley, B.J. (2001). Personality and family determinants of preadolescents` participation in health-compromising and health promoting behaviors. *Adolescent and Family Health*, 2, 83-90.

Markey, C.N., Markey, P.M. i Tinsley, B.J. (2003). Personality, puberty and preadolescent girls` risky behaviors: Examining the predictive value of the five-factor model of personality. *Journal of Research in Personality*, 37, 405-419.

Martinac Dorčić, T. i Kalebić Maglica, B. (2009). Povezanost osobina ličnosti s bračnom kvalitetom i izraženošću psihičkih simptoma kod bračnih partnera. *Psihologijske teme*, 18, 75-97.

McCrae, R.R. (1982). Consensual validation of personality traits: Evidence from self-reports and ratings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 293-303.

McCrae, R.R. (1996). Social consequences of experiential openness. *Psychological Bulletin*, 120, 323-337.

McCrae, R.R. i Costa, P.T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 81-90.

McCrae, R.R., Martin, T. A., Hrebícková, M., Urbánek, T., Boomsma, D.I., Willemsen, G. i Costa, P.T. (2008). Personality trait similarity between spouses in four cultures. *Journal of Personality*, 76, 1137-1164.

Montoya, R.M., Horton, R.S. i Kirchner, J. (2008). Is actual similarity necessary for attraction? A meta-analysis of actual and perceived similarity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25, 889 –922.

Morf, C.C. i Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of Narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12, 177-196.

Morry, M.M. (2005). Relationship satisfaction as a predictor of similarity ratings: A test of the attraction-similarity hypothesis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 561-584.

- Murray, S.L., Holmes, J.G., Bellavia, G., Griffin, D.W. i Dolderman, D. (2005). Kindred spirits? The benefits of egocentrism in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 563–581.
- Muten, E. (1991). Self-reports, spouse ratings, and psychophysiological assessment in a behavioral medicine program: An application of the five-factor model. *Journal of Personaliy Assessment*, 57, 449-464.
- Ng, H.K.S., Cheung, R.Y-H. i Tam, K-P. (2014). Unraveling the link between narcissism and psychological health: New evidence from coping flexibility. *Personality and Individual Differences*, 70, 7-10.
- Noser, A.E., Zeigler-Hill, V. i Besser, A. (2014). Stress and affective experiences: The importance of dark personality features. *Journal of Research in Personality*, 53, 158-164.
- Novgorodoff, B.D. (1974). Boy meets girl: Machiavelianism and romantic attraction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1, 307–309.
- Paulhus, D.L., Hemphill, J.D. i Hare, R.D. (2012). *Manual for the Self-Report Psychopathy Scale*. Toronto, Canada: Multi-Health Systems.
- Paulhus, D.L. i Reynolds, S. (1995). Enhancing target variance in personality impressions: Highlighting the person in person perception. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 1233-1242.
- Paulhus, D.L. i Williams, K.M. (2002). The dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism i psychopathy. *Journal of Research in Personality* 36, 556-563.
- Phillips, K., Fulker, D.W., Carey, C. i Nagoshi, C.T. (1988). Direct marital assortment for cognitive and personality variables. *Behavior Genetics*, 18, 347–356.
- Ptacek, J. i Dodge, K. (1995). Coping strategies and relationship satisfaction in couples. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 76–84.

- Rammstedt, B. i Schupp, J. (2008). Only the congruent survive – Personality similarity in couples. *Personality and Individual Differences*, 45, 533-535.
- Rammstedt, B., Spinath, F.M., Richter, D. i Schupp, J. (2013). Partnership longevity and personality congruence in couples. *Personality and Individual Differences* 54, 832-835.
- Raskin, R. i Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the narcissistic personality inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890-902.
- Rauthmann, J.F. (2012). The Dark Triad and interpersonal perception: Similarities and differences in the social consequences of Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Social Psychological and Personality Science*, 3, 487-496.
- Rauthmann, J.F. i Will, T. (2011). Proposing a multidimensional Machiavellianism conceptualization. *Social Behavior and Personality*, 39, 391-404.
- Ready, R.E., Clark, L. A., Watson, D. i Westerhouse, K. (2000). Selfand peer-reported personality: Agreement, trait ratability, and the “selfbased heuristic”. *Journal of Research in Personality*, 34, 208–224.
- Robins, R.W., Caspi, A. i Moffitt, T.E. (2000). Two personalities, one relationship: both partners’ personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 251–259.
- Ross, L., Greene, D. i House, P. (1977). The false consensus effect: An egocentric bias in social perception and attribution processes. *Journal of Experimental Social Psychology*, 13, 279–301.
- Russell, R.J.H. i Wells, P. A. 1991. Personality similarity and quality of marriage. *Personality and Individual Differences*, 12, 406–412.
- Savard, C., Sabourin, S. i Lussier, Y. (2011). Correlates of psychopathic personality traits in community couples. *Personality and Mental Health*, 5, 186-199.

- Schone, B.S. i Weinick, R.M. (1998). Health-related behaviors and the benefits of marriage for elderly persons. *Gerontologist*, 38, 618–627.
- Sedikides, C., Rudich, E.A., Gregg, A.P., Kumashiro, M. i Rusbult, C. (2004). Are normal narcissists psychologically healthy?: Self-esteem matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 400-416.
- Shumaker, S.A. i Hill, D.R. (1991). Gender differences in social support and physical health. *Health Psychology*, 10, 102–111.
- Sigurdsson, J.F. i Gudjonsson, G.H. (1996). Psychological characteristics of juvenile alcohol and drug users. *Journal of Adolescence*, 19, 121-126.
- Smith, C.V., Hadden, B.W., Webster, G. D., Jonason, P.K., Gesselman, A.N. i Crysel, L.C. (2014). Mutually attracted or repulsed? Actor–partner interdependence models of Dark Triad traits and relationship outcomes. *Personality and Individual Differences*, 67, 35–41.
- Snyder, C.R. (2010). Product scarcity by need for uniqueness interaction: A consumer catch-22 carousel? *Basic and Applied Social Psychology*, 13, 9-24.
- Spielberger, C.D. i Jacobs, G.A. (1982). Personality and smoking behavior. *Journal of Personality Assessment*, 46, 396-403.
- Stevens, G., Owens, D. i Schaefer, E.C. (1990). Education and attractiveness in marriage choices. *Social Psychology Quarterly*, 53, 62–70.
- Storms, M.D. i Thomas, G.C. (1977). Reactions to physical closeness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 412–418.
- Sweeting, H. (1995). Reversals of fortune? Sex differences in health in childhood and adolescence. *Social Science & Medicine*, 40, 77–90.
- Tambs, K., Sundet, J. M., Magnus, P. i Berg, K. (1989). Genetic and environmental contributions to the covariance between occupational status, educational attainment, and IQ: A study of twins. *Behavior Genetics*, 19, 209 222.

- Thiessen, D. i Gregg, B. (1980). Human assortative mating and genetic equilibrium: An evolutionary perspective. *Ethology and Sociobiology*, *1*, 111–140.
- Thiessen, D., Young, R.K. i Delgado, M. (1997). Social pressures for assortative mating. *Personality and Individual Differences*, *22*, 157 – 164.
- Tidwell, N.D., Eastwick, P.W., i Finkel, E.J. (2013). Perceived, not actual, similarity predicts initial attraction in a live romantic context: Evidence from the speed-dating paradigm. *Personal Relationships*, *20*, 199-215.
- Touhey, J.C. (1977). Personality correlates of attraction in response to attitude similarity. *European Journal of Social Psychology*, *7*, 117–119.
- Trobst, K.K., Herbst, J.H., Masters, H.K.L. i Costa, P.T. (2002). Personality pathways to unsafe sex: Personality, condom use and HIV risk behaviors. *Journal of Research in Personality*, *36*, 117-133.
- Umberson, D. (1992). Gender, marital status and the social control of health behavior. *Social Science and Medicine*. *34*, 907-917.
- Valentine, S. i Fleischman, G. (2003). The impact of self-esteem, Machiavellianism, and social capital on attorneys' traditional gender outlook. *Journal of Business Ethics*, *43*, 323-335.
- Verbrugge, L.M. (1989). The twain meet: Empirical explanations of sex differences in health and mortality. *Journal of Health and Social Behavior*, *30*, 282-304.
- Veronica Smith, C., Hadden, B.W., Webster, G.D., Jonason, P.K., Gesselman, A.N. i Crysel, L. C. (2014). Mutually attracted or repulsed? Actor-partner interdependence models of Dark Triad traits and relationship outcomes. *Personality and Individual Differences*, *67*, 35-41.
- Vollrath, M. Knoch, D. i Cassano, L. (1999). Personality, risky health behaviour, and perceived susceptibility to health risks. *European Journal of Personality*, *13*, 39–50.
- Vollrath, M. i Torgersen, S. (2002). Who takes health risks? A probe into eight personality types. *Personality and Individual Differences*, *32*, 1185-1197.

- Walton, K. E. i Roberts, B.W. (2004). On the relationship between substance use and personality traits: Abstainers are not maladjusted. *Journal of Research in Personality*, 38, 515–535.
- Watkins, M. P. i Meredith, W. (1981). Spouse similarity in newlyweds with respect to specific cognitive abilities, socioeconomic status, and education. *Behavior Genetics*, 11, 1–21.
- Watson, D., Hubbard, B. i Wiese, D. (2000). Self-other agreement in personality and affectivity: The role of acquaintanceship, trait visibility, and assumed similarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 546-558.
- Watson, D., Klohnen, E.C., Casillas, A., Nus Sims, E., Haig, J. i Berry, D.S. (2004). Match makers and deal breakers: Analyses of assortative mating in newlywed couples. *Journal of Personality*, 72, 1029-1068.
- Werner, C. i Parmelee, P. (1979). Similarity of activity preferences among friends: Those who play together stay together. *Social Psychology Quarterly*, 42, 62–66.
- Williams, K.M., Paulhus, D.L. i Hare, R.D. (2007). Capturing the four-factor structure of psychopathy in college students via self-report. *Journal of Personality Assessment*, 88, 205-219.
- Wilson, G.D. i Cousins, J.M. (2003). Partner similarity and relationship satisfaction: Development of a compatibility quotient. *Sexual and Relationship Therapy*, 18, 161–170.
- Zajonc, R.B. (2001). Mere exposure: A gateway to the subliminal. *Current Directions in Psychological Science*, 10, 224 –228.